

659.152

N161ก

การศึกษาดารออกแบบนิทรศการ เคลื่อนที่

มนสิกุล โอวาทเกสัชช

29 ก.พ. 2531

เค้าโครงศิลปนิพนธ์

ศิลป 400

เสนอต่อภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

165621

การศึกษาการออกแบบนิทรรศการ เคลื่อนที่

จากการฝึกงานกับกลุ่มศิลปวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน "มายา" เป็นเวลา 4 เดือน นับแต่วันที่ 2 พฤษภาคม ถึง 10 สิงหาคม พ.ศ. 2530 ในโครงการหน่วยฝึกอบรมวิธีวิชาการสอนเคลื่อนที่ อันประกอบไปด้วยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง " การละเล่นเพื่อการศึกษและพัฒนาเยาวชน " และนิทรรศการเคลื่อนที่ " ทุน: เพียงเรื่องเล่นๆ เป็นประโยชน์ " ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมละเล่นร่วมสมัยเป็นสำคัญ โดยเน้นการใช้ทุนเป็นสื่อในการศึกษา (Educational Media) ในกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ, การศึกษานอกระบบ หรือ การศึกษาประชาชน (Informal Education) มากกว่าการใช้ทุนในการจัดแสดงละครสำหรับเด็ก (Children's Theatre) ที่เน้นความบันเทิงและบันเทิงนาการ เป็นสำคัญ

การได้รับประสบการณ์ตรงจากกลุ่มศิลปวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน "มายา" ทำให้เข้าใจทางด้านการศึกษา การวางแผนและกระบวนการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่อย่างมีหลักเกณฑ์ตามจุดประสงค์ ตรงกลุ่มเป้าหมาย และโคสุนทรียรส

ปัญหา

1. กำนชอมุตและเนื้อหาที่ตองสังเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
2. การออกแบบรูปแบบของนิทรรศการเคลื่อนที่ ที่มีลักษณะกะทัดรัด สะดวกในการขนย้าย และต้องรวมทั้งการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นที่มีการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ ซึ่งต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่จัดแสดงกับองค์ประกอบของรูปแบบนิทรรศการ
3. การประชาสัมพันธ์ทั้งทางคำสอนมวลชน และพื้นที่ที่ไปจัดแสดง

สมมุติฐาน

ความเป็นไปใดในการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ ขึ้นอยู่กับการวางแผน กระบวนการดำเนินงานในแต่ละฝ่ายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ที่ไปจัดแสดง

ในทุกๆสถานที่ ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ชมใดระดับหนึ่ง
นิทรรศการเคลื่อนที่ " หุ่น : เพียงเว็งเล่นตาเป็นประโยชน์โก " ที่ข้าพเจ้าได้มี
โอกาสเข้าไปสัมผัสสาควรนอเหนือไปจากกระบวนการ เรียนรู้ เกี่ยวกับการออกแบบ
นิทรรศการเคลื่อนที่แต่นั้น ที่สำคัญคือการปรับตัว การทำงานเป็นกลุ่มอย่างมี-
ประสิทธิภาพ และเป็นประสบการณ์การทำงานจริงกับองค์กร อันเป็นสถาบันการ
ศึกษาของชีวิตหลังจากจบมหาวิทยาลัยไปแล้ว

กระบวนการ

เป็นกระบวนการ เรียนรู้ โดยการเรียนรู้ซึ่ง เป็นประสบการณ์ตรง และข้อมูล
เสริมจากหนังสือต่างๆ ตลอดจนพื้นฐานการศึกษาศิลปะในมหาวิทยาลัย เพื่อความ
เข้าใจ เกี่ยวกับการออกแบบนิทรรศการ เคลื่อนที่อย่างสร้างสรรค์ของกลุ่มศิลปินวัฒนธรรม
เทวีเบาวชน " มายา " ซึ่งใช้เวลาในการฝึกงานประมาณ 3-4 เดือน นับตั้งแต่
ต้นเดือนพฤษภาคมไปจนถึง เดือนกันยายน ในกระบวนการวางแผนการผลิตไปจนถึง
การดำเนินการจัดแสดงไปตามพื้นที่ต่างๆ โดยมีสถาบันที่กภาพชั้นตอนดำเนินการ
ตลอดจนปัญหาและการแก้ปัญหา เพื่อสรุปและประเมินผลภายหลังจากที่นิทรรศการ เคลื่อนที่
ได้ดำเนินการสิ้นสุดลง

การศึกษาการออกแบบนิทรรศการ เคลื่อนที่

มนสิกุล โอวาทเกสัชช์

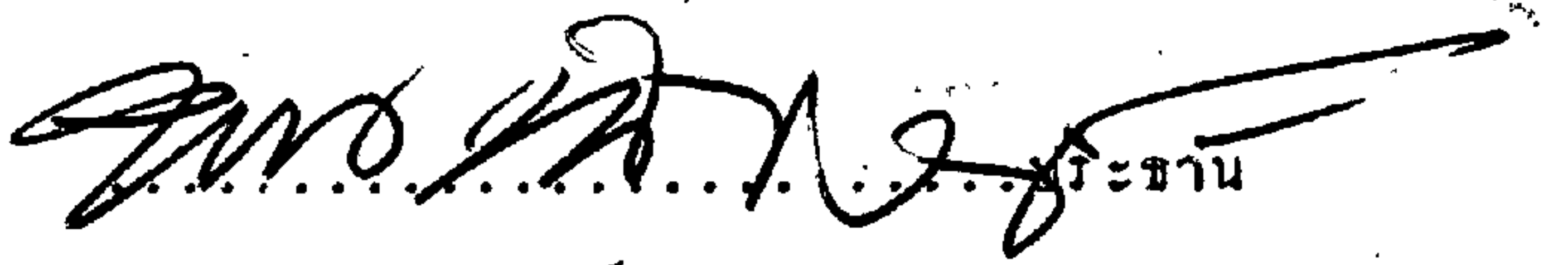
ศิลปนิพนธ์

ศิลป 400

เสนอต่อภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

A handwritten signature in black ink, appearing to be in Thai script, written over a dotted line. The signature is stylized and somewhat cursive.

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิมล กิ่งเจริญ)

ขอขอบคุณ

กลุ่มศิลปินธรรมเพื่อเยาวชน "มายา"

สารบัญ

บทที่

หน้า

1. บทนำ	1
ปัญหา	3
สมมุติฐาน	4
กระบวนการ	5
2. ข้อมูลสัมพัทธ์	6
ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนภาพ	8
การรับรู้ความลึก	10
ความคงที่ของการรับรู้	13
มายาทางทัศนภาพ	15
หลักมูลฐานของการออกแบบการรับรู้	17
นิทรรศการ เป็นสื่อแห่งการประชาสัมพันธ์	18
การวางแผนการจัดนิทรรศการ	20
การออกแบบห้องแสดง	25
3. กระบวนการ	28
แผนผังการจัดนิทรรศการ	32
เบื้องหลังการถ่ายรูปหุ่นชนิดต่างๆที่ลงในเนื้อหาของนิทรรศการ	34
4. ผลและสรุป	46
บรรณานุกรม	48

บทที่ 1

บทนำ

การสื่อสารไม่ว่าในรูปแบบใด ย่อมต้องการให้สารส่งถึงผู้รับสารอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นิทรรศการถือได้ว่าเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เป็นการจัดแสดงเรื่องราวตามจุดประสงค์ของผู้ส่งสารไปถึงผู้รับสารโดยตรง ให้มีโอกาสเลือกชม และศึกษาตามความต้องการของแต่ละบุคคล

ในการจัดนิทรรศการแต่ละครั้งต้องผ่านการวางแผน การออกแบบที่ก่อให้เกิดการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์อย่างชัดเจน ทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ และความพยายามเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับให้เป็นไปในทางที่ดีด้วย และปรับระดับความรู้ให้เท่าเทียมกัน ตลอดจนการศึกษาถึงระบบสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับให้ตรงแท้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ชม นิทรรศการจึงแบ่งออกได้ 4 ชนิดตามจุดประสงค์ของผู้จัด

นิทรรศการ 4 ประเภท

1. นิทรรศการประจำ (Permanent Exhibition)

เป็นการจัดนิทรรศการที่ผ่านการวางแผนและการออกแบบทั้ง เนื้อหาและกลวิธี นำเสนอ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน และลำดับเรื่องราวอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะดวกในการศึกษา นิทรรศการประจำจึงไม่มีการโยกย้ายเปลี่ยนสถานที่ ซึ่งออกมาในรูปแบบที่เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์สถาน ตลอดจนห้องแสดงถาวรของสถาบันการศึกษาบางแห่ง ที่ให้โอกาสผู้ชมที่สนใจได้วิเคราะห์เนื้อหาและวัตถุอย่างละเอียดละออ

2. นิทรรศการเพื่อการศึกษาคนควา (Educational Exhibition)

มีวัตถุประสงค์ในการจัดแสดงที่ต้องการให้ชุมชนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง เนื้อหาของนิทรรศการประเภทนี้ จึงไม่คงที่ความละเอียดเนื้อหาให้แจ่มชัดเหมือนประเภทแรก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้คนควาได้ค้นควา ได้ใช้วิจารณญาณของตนเอง

แต่ยังคงมีลักษณะการจัดแสดง เช่นเดียวกับนิทรรศการประจำ

3. นิทรรศการชั่วคราว หรือนิทรรศการพิเศษ (Temporary Exhibition)

เกิดขึ้นเพราะปัจจุบันประชาชนมีเรื่องที่ต้องศึกษาหาความรู้ และความเพลิดเพลินจากสื่อมวลชนต่าง ๆ มากมาย บทบาทของนิทรรศการชั่วคราวจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการเสนอเรื่องราวข่าวสารที่น่าสนใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เร้าความสนใจและอำนวยความสะดวกในการศึกษาของประชาชน ภายใต้อสถานที่และเวลาการจัดแสดงที่จำกัด

4. นิทรรศการเคลื่อนที่ (Traveling Exhibition)

นับเป็นการจัดการศึกษานอกระบบที่เข้าหาจุดศูนย์กลางของกลุ่มผู้เรียน ใ้มีโอกาสใช้สิทธิปัญญาในการแสวงหาความรู้อย่างเต็มที่ โดยผ่านการวางแผนและออกแบบทั้ง เนื้อหาสาระ และรูปแบบที่ประยุกต์อย่างสร้างสรรค์มาแล้ว สะดวกแก่การเคลื่อนย้าย คึกคัก ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการจัดแสดงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา (Ecological Presentation) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในขอบเขตของทุก ๆ สภาพแวดล้อมที่จำกัด

นิทรรศการทั้ง 4 ประเภท มีการปฏิบัติเนื้อหาและการออกแบบที่ประยุกต์ เพื่อให้เหมาะสมที่สุดในสภาวะการณ์หนึ่ง ภายใต้อความต้องการของมนุษย์และสภาพแวดล้อมอันมีขอบเขต การจัดแสดงแต่ละครั้งจึงต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การวางแผนและการออกแบบอย่างมีจุดสนใจ อันก่อให้เกิดเอกภาพที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรับรู้ตลอดเวลาที่มีการจัดแสดงขึ้นอย่างเป็นระบบ

จากการฝึกงานกับกลุ่มศิลปวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน " มายา " เป็นเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่ 2 พฤษภาคม ถึง 10 สิงหาคม 2530 ในโครงการหน่วยฝึกอบรมวิชาชีพวิชาการสอนเคลื่อนที่ ประกอบไปด้วยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง

" การละครุ่นเพื่อการศึกษาและพัฒนาเยาวชน " และนิทรรศการเคลื่อนที่

" หนุ่ : เพียงเรียงเสนาถาเป็นประโยชน์ใด " โดยให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม

ละครุ่นร่วมสมัยเป็นสำคัญ โดยเน้นการใช้หนุ่เป็นสื่อในการศึกษา (Educational

Media) ในกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ , การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาศึกษาประชาชน (Informal Education) มากกว่าการใช้ทุนในการจัดแสดงละครสำหรับเด็ก (Children's Theatre) ที่เน้นความบันเทิงและบันเทิงนาการ เป็นสำคัญ

การได้รับประสบการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นกระบวนการในโครงการหน่วยฝึกอบรมวิธีวิชาการสอนเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะค่านิยมการเคลื่อนที่ที่ใฝ่ศึกษาเป็นกรณีเฉพาะ เพื่อเป็นวิทยานิพนธ์อันสอดคล้องกับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ อันเป็นแนวทางที่คนสนใจเป็นพิเศษ ที่ได้จากพื้นฐานความรู้และประสบการณ์การเรียนอันหลากหลายที่ผ่านมา ประกอบกับการฝึกงานดังกล่าว

ปัญหา

จากประสบการณ์การศึกษาการออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ " หุ่น : เพียงเวทิลินดา เป็นประโยชน์อันใด " พบว่าสิ่งที่ปัญหาในการออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ที่ใฝ่ศึกษา คือ

1. แนวคิดในการออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง
2. รูปแบบในการจัดสร้างนิทรรศการเคลื่อนที่อย่างเหมาะสมที่จะเคลื่อนย้ายและติดตั้งได้โดยง่าย
3. กระบวนการผลิต
 - 3.1 คัดเลือกวัสดุ และ เทคนิคการผลิต
 - 3.2 บรรลุเนื้อหา และรูปแบบบอร์ด
4. การดำเนินงานจัดนิทรรศการ

สมมุติฐาน

การประเมินผลของหน่วยอ้อมต้องมีหลักฐานที่สามารถสร้างความมั่นใจในการดำเนินงาน โดยสาระแล้วผลงานที่เกิดขึ้นจะมีโอกาสเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับการวางแผนวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน และที่เป็นงานปฏิบัติที่เป็นไปได้จริง ตลอดจนความสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ชมใดระดับหนึ่ง ซึ่งนิทรรศการเคลื่อนที่ " หุ่น : เพียงเรียงเล่นดาเป็นประโยชน์อันใด " ที่กลุ่มศิลปวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน " มายา " โค้ชท่าซัน อันเป็นนิทรรศการแบบแขวนที่ติดตั้งกับร่มแมคหรือร่มโคก ความแคบของดินนั้น ๆ มีอยู่ และสามารถปรับเปลี่ยนจุดเคลื่อนของนิทรรศการตามหัวข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้อย่างลงตัว นับเป็นแนวคิดที่แปลกใหม่ในการนำเสนอที่สร้างสรรค์

การศึกษาการออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ในครั้งนี้ คาดว่าจะมีประโยชน์ต่อผู้ศึกษาดังนี้

1. เข้าใจความหมายของนิทรรศการเคลื่อนที่
2. เข้าใจกระบวนการและปัญหาในการสร้างผลงานออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่
3. วิเคราะห์และสังเคราะห์การออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ เพื่อรังสรรค์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่จัดแสดง

กระบวนการ

แหล่งข้อมูลของวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เป็นการประมวลจากประสบการณ์ตรงที่ได้เข้าฝึกงานเป็นสำคัญ และเสริมข้อมูลทฤษฎีจากหนังสือต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษานิตยสารในมหาวิทยาลัย เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบนิทรรศการที่สร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ ทั้งอาจารย์แฉกกระบวนการศึกษาดังนี้

1. การขออนุมัติในหลักการกับอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา หัวหน้าภาควิชา และองค์กรที่ไปฝึกงาน เพื่อเข้าใจศึกษากการออกแบบนิทรรศการเคลื่อน

ที่อย่างมีจุดประสงค์

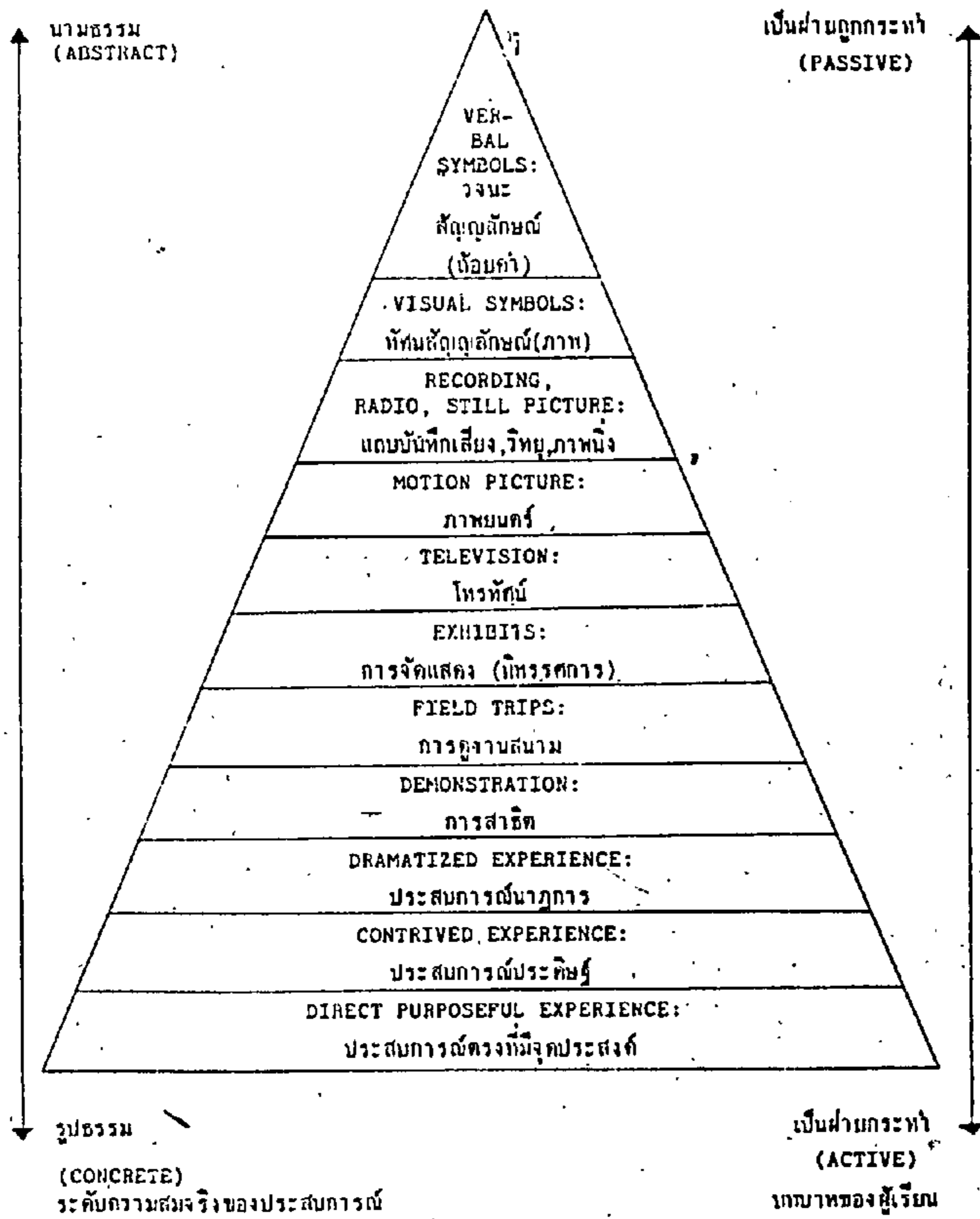
2. ขั้นตอนการศึกษากระบวนการสร้างสรรคงานนิทรรศการอย่างเป็นระบบ
กับกลุ่มศิลปวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน " มายา " ในนิทรรศการเคลื่อนที่ " หุ่น :
เพียง เริง เล่นดู เป็นประโยชน์ " ตั้งแต่การออกแบบนิทรรศการรมโหดคล้อง
กับพื้นที่ที่จัดแสดง การวางแผนการผลิตและเทคนิค การกำหนดขอบเขตของเนื้อหา
สาระ รูปแบบการนำเสนอ การดำเนินการจัดนิทรรศการ ตลอดจนการแก้ปัญหา
ระหว่างการดำเนินการจัดนิทรรศการจริง

3. สรุปและประเมินผล การออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ในขั้นตอนต่าง ๆ
ตลอดจนปัญหาที่พบ

4. สังเคราะห์การออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

บทที่ 2 ข้อมูลสัมพันธ์

นิทรรศการ เป็นสื่อการประชาสัมพันธ์ชนิดหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารและเรื่องราวที่ผู้ชมได้เห็นและสามารถร่วมพิจารณาด้วย เพราะนิทรรศการมีอยู่ให้ชมเป็นเวลานานพอสมควร ทำให้มีโอกาสพิจารณาได้อย่างถูกต้อง ผู้รับมีโอกาสทราบเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของผู้ส่งเป็นอย่างดี เป็นช่องทางสื่อสารที่บรรลุเป้าหมายดีกว่าประเภทอื่น ๆ หลายอย่าง และมีขอบเขตจำนวนผู้รับจำกัด นิทรรศการจึงเป็นองค์การที่มีความสำคัญต่อการจัดประสบการณ์การศึกษาอันสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในรูปแบบหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างชัดเจน ดังกรวยประสบการณ์ของ EDGAR DALE

การศึกษาการออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่ จึงต้องศึกษาตั้งแต่พฤติกรรม
มนุษย์และสภาพแวดล้อม เพื่อการออกแบบและวางแผนที่สอดคล้องกับพื้นที่อย่าง
เหมาะสม

เป้าหมายของงานออกแบบและวางแผนกับกระบวนการหลักทางพฤติกรรม

หากพิจารณาจากกระบวนการหลักทางพฤติกรรม 3 กระบวน ได้แก่ กระ
บวนการรับรู้ กระบวนการรับรู้รวมทั้งกระบวนการทางอารมณ์ และกระบวนการ
เกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม พบว่ามีสอดคล้องกับเป้าหมายของงานออกแบบและ
วางแผน คือ

1. การก่อให้เกิดสุนทรียภาพของรูปทรง เพราะการรับรู้ทางทัศนภาพ
เกิดจากคุณสมบัติต่าง ๆ ทางกายภาพของรูปทรง ที่ส่งเสริมให้รูปทรงมีความน่าสนใจ
ขณะเดียวกันก็มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมข้างเคียงตามหลักของสุนทรียภาพ

2. การก่อให้เกิดการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ งานออกแบบจะต้องสื่อ
ความหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้ใช้หรือผู้พบเห็น อย่างน้อยที่
สุดก็ควรให้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จะสนองการออกแบบ สามารถสื่อความ
หมายถึงหน้าที่ใช้สอยของสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ที่ถูกปรับเป็นพื้นที่จัดนิทรรศการ เป็น
การบอกข่าวสารแก่ผู้ชม

3. ก่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการทางหน้าที่ใช้สอย ประการสำ
คัญที่สุดของงานออกแบบและวางแผนคือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้สามารถ
ตอบสนองความต้องการทางหน้าที่ใช้สอยต่าง ๆ ของผู้ใช้ นี่คือนโยบายหลักของ
การออกแบบและวางแผน สภาพแวดล้อมจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้น ดังนั้นงานออกแบบและวางแผนจึงต้องเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
ที่เหมาะสม แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า นักออกแบบและวางแผนมักไม่ใคร่ระหนักถึงความต้อง
การทางหน้าที่ใช้สอยที่ต่างกันของผู้ชม แต่มักจะติดติดเอาเองว่าความต้องการทั่วไป
เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ นอกจากจะมีพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม

ลอมทางกายภาพแตกต่างกัน ยังมีโน้ตค้นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ต่าง
กันด้วย ทั้งนี้การออกแบบนิทรรศการเคลื่อนที่จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพแวดล้อมทาง
กายภาพและพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อการออกแบบที่สามารถตอบสนองได้อย่างกลมกลืน

ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนการ

ทฤษฎีการรับรู้ที่จะกล่าวต่อไปนี้ โดยทั่วไปเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ทาง
ทัศนการ แม้ว่า การรับรู้สภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวัน จะเกี่ยวข้องกับ การรับรู้
ทางอื่น ๆ ด้วย โดยการเฉพะอย่างยิ่งทางโสตการ แต่การรับรู้ทางทัศน-
การมีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุดต่อการ เกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมในกาน
การศึกษานิทรรศการ

ประเด็นสำคัญ ๆ ที่เป็นหลักรูฐานของการรับรู้ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดย
เฉพะ โคนแก

1. การจัดระเบียบในการรับรู้ (Organization in Perception)
2. การรับรู้ความลึก (Depth Perception)
3. ความคงที่ของการรับรู้ (Pepectual Constance)
4. มายาทางทัศนการ (Visual Illusion)

การจัดระเบียบในการรับรู้

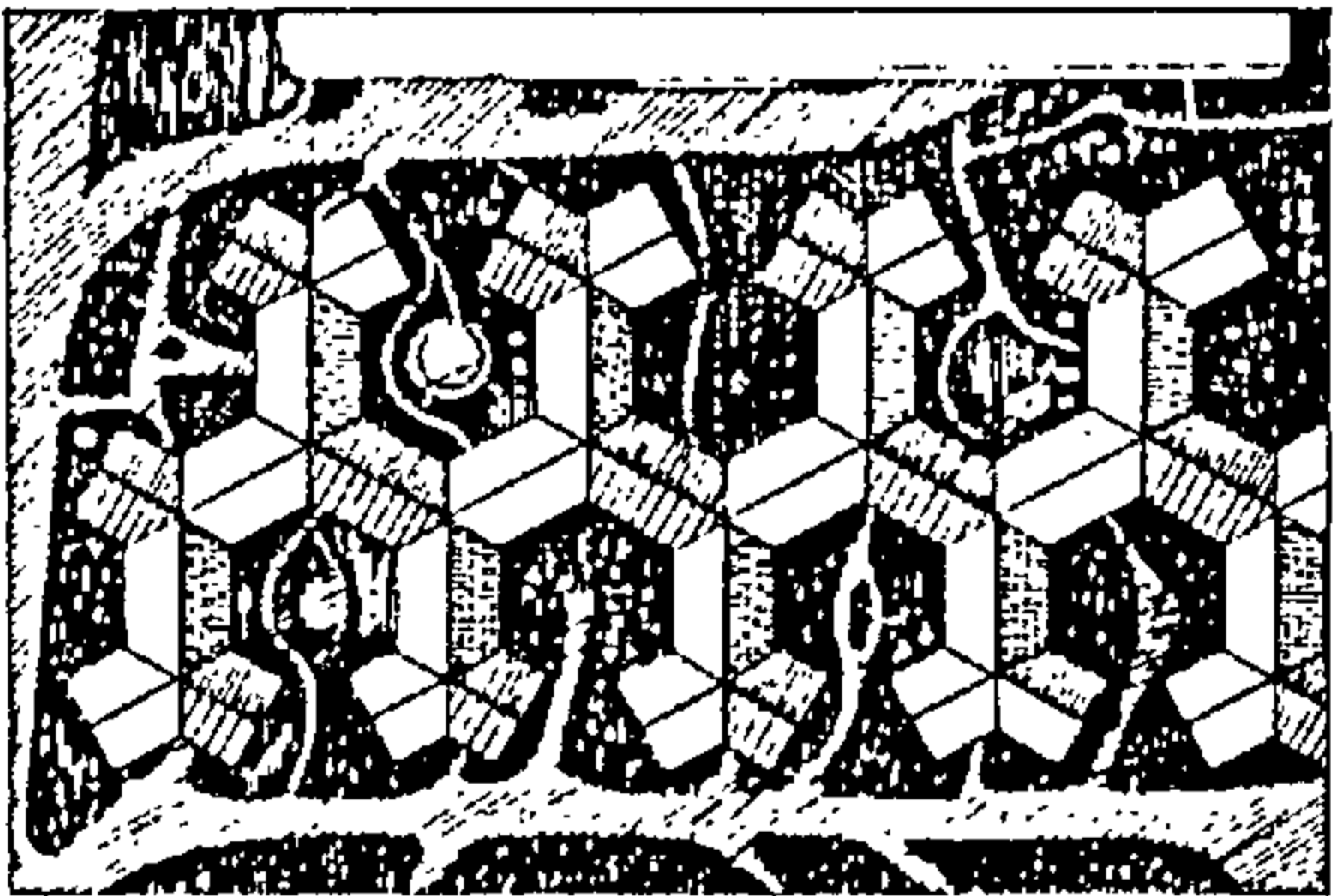
การที่เรารับรู้สิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมได้ สามารถแยกสิ่งหนึ่งออกจาก
สิ่งหนึ่งได้ เพราะว่ามี การจัดระเบียบ เกิดขึ้นในกระบวนการรับรู้ หลักสำคัญของ
การจัดระเบียบในการรับรู้ที่เป็นหลักการของจิตวิทยา เกสตัลต์ โคนแก

1. ภาพและพื้น (Figure and Ground)

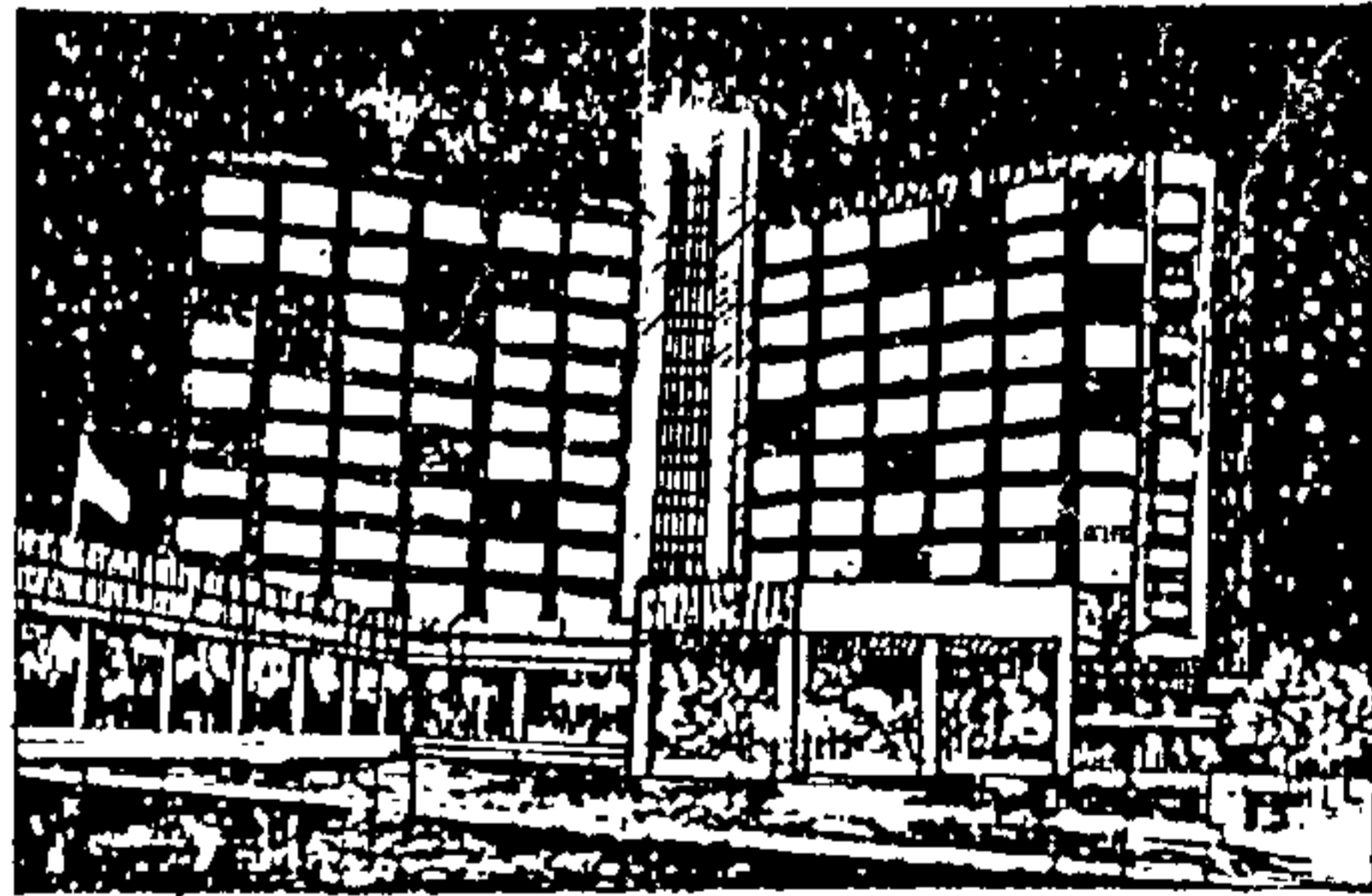
เราเห็นภาพเป็นรูปขึ้นมา เพราะภาพนั้นตัดกับพื้น พื้นทำให้ภาพลอยเด่นชัด
ขึ้นมา เส้นขอบที่ร่างภาพ ตลอดจนสีและความหนาเบ ละเอียด (Texture)
ที่แตกต่างกันระหว่างภาพและพื้น การรับรู้ในลักษณะดังกล่าวขึ้นอยู่กับภาวะความ

ใส่ใจที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ที่เป็นไปคามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของแต่ละบุคคล
 ทวยความสำคัญของการรับรู้ในลักษณะภาพและพื้นนี้ นักจิตวิทยา เกสตัลต์
 ได้พยายามค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดการรับรู้ในลักษณะเช่นนั้น สาเหตุบางประการ
 ที่สำคัญ คือ หลักการรวมกลุ่มและหลักความสมบูรณ์

2. ความสมบูรณ์ (Goodness หรือ Fragnanz) การรับรู้เป็นภาพนั้น
 มีส่วนเนื่องมาจากแนวโน้มที่บุคคลพยายามเห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ง่ายและชัดเจน
 เป็นที่เข้าใจได้ ซึ่งหมายถึง แนวโน้มที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ ในลักษณะที่สมบูรณ์ การศึกษา
 หารูปเขียนเชิงเรขาคณิต นักจิตวิทยา กลุ่มเกสตัลต์พบว่า ในการรับรู้ภาพที่ไม่สมบูรณ์
 นั้น บุคคลมีแนวโน้มที่จะเห็นเป็นภาพที่สมบูรณ์โดยการปิด (Closure) หรือการ
 ประสานส่วนของภาพให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้นในภาพ การเห็นเป็นภาพที่สมบูรณ์นั้น
 เป็นไปคามอิทธิพลทางประสบการณ์ในอดีตของบุคคล แนวโน้มของการรับรู้สิ่งต่าง ๆ
 ในลักษณะที่สมบูรณ์นี้ ย่อมช่วยเสริมแนวโน้มในการเห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นภาพแยกจาก
 พื้นและมีส่วนช่วยในการรวมกลุ่มสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

2.4 ก โครงการเคหการ Grondal สตอกโฮล์ม

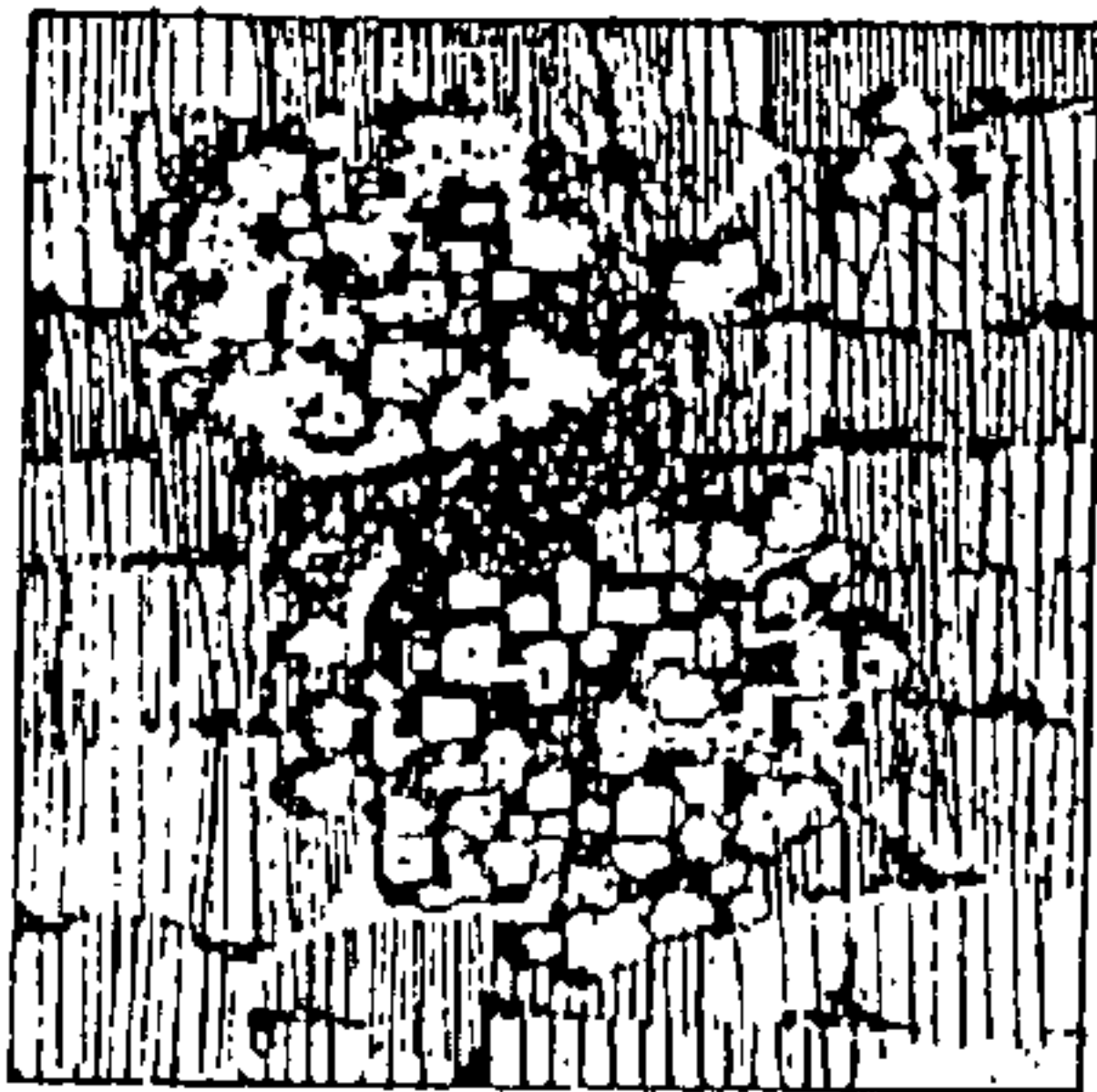
2.4 ข อาคารโรงแรมฮอติเคย์ อินน์ แชนด์ พัทยา

3. การรวมกลุ่มหรือการจัดกระสวนในการรับรู้ (Percepture
 Grouping or Patterning) การเห็นเป็นภาพที่แยกจากพื้น มีส่วนเกิด
 จากการที่องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงรูปเกิดการรวมกลุ่มกัน การรวมกลุ่มนี้

อาจเนื่องมาจากว่าองค์ประกอบต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงกัน ความใกล้ชิด หรือ ความต่อเนื่องกัน (รูป) อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งบางครั้งก็เกิดความรู้สึกแย้งขึ้นได้ เช่น การรับรู้ที่เกิดจากความคล้ายคลึงกัน จะเกิดการรวมกลุ่มกันเป็นโครงรูปแบบหนึ่ง และหากเกิดจากความใกล้ชิดกัน ก็จะมีการรวมกลุ่มเป็นโครงรูปแบบอื่นหนึ่ง ทำให้เกิดความกำกวมในสิ่งที่รับรู้ได้

2.5 ก. แผลดและแหล่งเสื่อมโทรม

2.5 ข. กลุ่มหมู่บ้าน

2.5 ค. กลุ่มหมู่บ้าน

การรับรู้ความลึก

ในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ เราสามารถแยกได้ว่าสิ่งใดอยู่ใกล้ สิ่งใดอยู่ไกล เรารู้สึกในความลึกที่เกิดขึ้น การรับรู้ความลึกเป็นเรื่องที่นักจิตวิทยาที่ศึกษาในเรื่อง การรับรู้ทางทัศนภาพให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะว่าตามข้อเท็จจริงแล้ว สิ่งที่เราเห็นเป็นลักษณะสามมิติและมีความรู้สึกในความลึก จึงต้องมีสัญญาณชี้แนะที่เป็นข่าวสารอย่างเพียงพอที่ทำให้รับรู้ความลึกได้ อาจแยกสัญญาณชี้แนะนี้ออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. สัญญาณชีแนะทวินัยน์ (Binocular Cue)

เป็นสัญญาณชีที่ให้เราเห็นความลึกใกล้ เนื่องมาจากการที่เราใช้ตาทั้งสองข้างพร้อม ๆ กัน เป็นที่ทราบดีแล้วว่า ตาทั้งสองข้างนี้แยกจากกัน ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งเดียวกัน ดังนั้นภาพที่ปรากฏบนเรตินาจึงมีความแตกต่างกันเล็กน้อย ภาพที่รับควยตาข้างซ้ายกับภาพที่รับควยตาข้างขวาไม่เหมือนกัน ความแตกต่างกันของภาพบนเรตินานี้เป็นสัญญาณชีแนะทวินัยน์ ที่มีส่วนช่วยทำให้เราเห็นความลึกใกล้ และอาจหาความแตกต่างนี้ได้จากเครื่องมือที่เรียกว่า "stereoscope." อย่างไรก็ตาม แม้ความแตกต่างจากทัศนภาพการทวินัยน์จะเป็นสัญญาณชีแนะที่มีความสำคัญต่อการรับรู้ความลึก แต่ก็ยังมีสัญญาณชีแนะอื่น ๆ อีกมาก ที่ทำให้รับรู้ความลึกใกล้เมื่อใช้ตาเพียงข้างเดียว

2. สัญญาณชีแนะเอกนัยน์ (Monocular cue)

การรับรู้ความลึกไม่จำเป็นต้องเกิดจากตาทั้งสองข้าง เราอาจรับรู้ความลึกใกล้ควยตาเพียงข้างเดียว เช่น เดียวกัน แม้ว่าอาจคลาดเคลื่อนไปบ้างจากเมื่อใช้ตาทั้งสองข้าง สัญญาณชีแนะเอกนัยน์ คือ สัญญาณชีที่เกิดจากการรับรู้ควยตาเพียงข้างเดียวที่มีส่วนช่วยให้รับรู้ความลึกใกล้ ได้แก่ สัญญาณชีที่เกิดจาก

ก. การซ่อนกัน การที่สิ่งหนึ่งบังซ่อนอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้ไม่สามารถมองเห็นสิ่งที่อยู่ข้างหลังได้อย่างสมบูรณ์ โดยการซ่อนกันของสิ่งทั้งสอง ทำให้เข้าใจได้ว่า สิ่งแรกนั้นอยู่ใกล้กว่า

ข. ทัศนียภาพ สัญญาณชีแนะความลึกที่เกิดจากลักษณะทางทัศนียภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับรู้ความลึก การเกิดทัศนียภาพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

- ขนาด เกิดทัศนียภาพของขนาด (Size Perspective) สิ่งที่มีขนาดเดียวกัน จะปรากฏเล็กกว่าหากอยู่ไกลกว่า

- เส้น เกิดจากทัศนียภาพของเส้น (Linear Perspective) เส้นสายต่าง ๆ จะเข้าหากัน เส้นขนานกัน อย่างเช่น เส้นของรางรถไฟจะรวมเข้าหากัน เมื่ออยู่ไกลออกไป เส้นของอาคารสี่เหลี่ยม เรามักเห็นปลายบนของอาคารสูง ๆ เอียงหรือสอบเข้าหากัน

ระนาบทางนอน การเกิดทัศนียภาพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความสูงของระนาบทางนอน สิ่งที่อยู่ไกลกว่าจะปรากฏอยู่บนระนาบที่สูงกว่า

ความหยาบละเอียด การเกิดทัศนียภาพในทั้ง 3 ประการดังกล่าวแล้ว ทำให้เกิดผลรวมที่เป็น การเปลี่ยนแปลงในลักษณะลวดลายของความหยาบละเอียด (Gradient of Texture) ส่วนที่อยู่ไกลมีความละเอียดมากกว่า ความลวดลายของความหยาบละเอียดในการรับรู้ทางทัศนภาพ เป็นเรื่องทีบิสสัน (Gibson) ในความสำคัญมาก ควบเห็นว่าการแปรเปลี่ยนของความหนาแน่นของความหยาบละเอียดของพื้น มีความสัมพันธ์กับขนาดของวัตถุ และเป็นเหตุให้เกิดการรับรู้ความคงที่ของขนาดวัตถุ และมีผลทำให้วัตถุแยกออกจากพื้น

ความชัดเจน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมที่อยู่ไกลยัง เกิดการเปลี่ยนแปลงของทัศนียภาพทางอากาศ (Aerial Perspective) กล่าวคือ สภาพแวดล้อมที่อยู่ไกลมากจะเกิดความไม่ชัดเจน ไม่เห็นรายละเอียด มีการเปลี่ยนแปลงความเข้ม ความสว่างของสี สิ่งที่อยู่ไกล ๆ มีสีออกม่วง

หลักการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพทั้ง 5 ประการนี้ เป็นหลักการที่จิตรกรและสถาปนิกใช้กันมากในการสร้างความลึกให้เกิดบนภาพเขียนสองมิติ

ค. แสงและเงา การที่สิ่งต่างๆมีส่วนที่ไ้รับแสงสว่างและมีส่วนที่เงาบนตัวสิ่งนั้นเอง มีส่วนช่วยในการรับรู้ความลึกได้อย่างดี การที่แสงมาจากข้างบน และเกิดเงาอาจทำให้เห็นลักษณะนูนหรือเว้าของผิวสลับกันได้ หากกลับเอาหัวลง

ง. การเคลื่อนไหว สัญญาณชี้แนะต่างๆที่ช่วยให้รับรู้ความลึกก็ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นล้วน เป็นสัญญาณที่รับรู้ได้เมื่อตาอยู่กับที่ แต่ในชีวิตจริงตาของเราเคลื่อนที่อยู่เสมอ จากการเคลื่อนไหวของศีรษะและกาย สิ่งต่างๆในโลกก็อยู่ในสภาพที่เคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวแต่ละครั้งย่อมก่อให้เกิดภาพบนเรตินาอย่างหนึ่งแล้วต่อเนื่องกันไปทำให้เกิดการรับรู้ภาพอย่างต่อเนื่องกันไปควบ กล่าวคือหากเราเคลื่อนที่ไปทิศทางหนึ่ง สิ่งที่อยู่ไกลที่ปรากฏอยู่ทางข้างของทิศทางนั้นจะเคลื่อนที่ไปพร้อมกับเรา และสิ่งที่อยู่ไกลจะเคลื่อนที่ไปในทิศทางตรงกันข้าม ในการทดลองควบการใช้ตาข้างเดียวพบว่า บุคคลมักเคลื่อนไหวศีรษะไปมาโดยไม่รู้ตัว แท้จริงแล้วเป็น

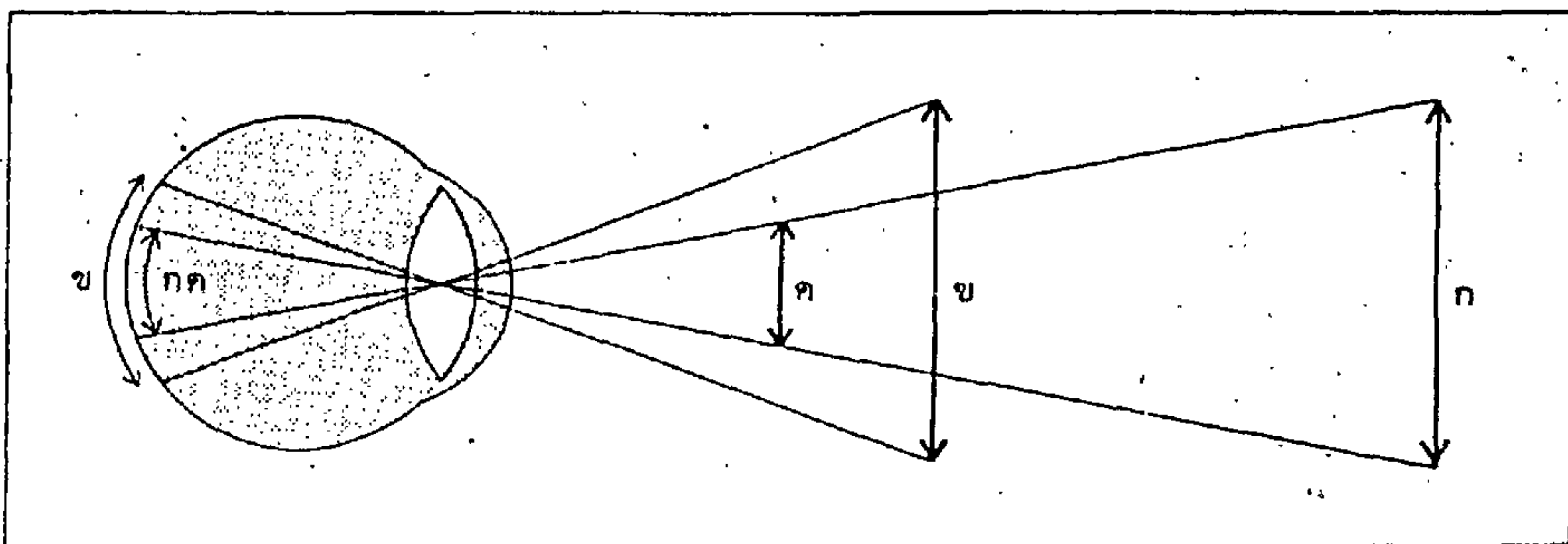
การ ค้นหาความแตกต่างของภาพบนเรตินาซึ่งมีผลต่อการรับรู้ความลึกในท่านองเดียวกันกับการใช้ตาสองข้างพร้อมๆกัน

ความคงที่ของการรับรู้

สิ่งต่างๆที่เรารับรู้ มักปรากฏเป็น เป็นสิ่งนั้น เสมอมีความคงที่ไม่ว่าจะ เปลี่ยนตำแหน่งของตัว เราซึ่งทำให้มุมมอง เปลี่ยนไป หรือทำให้ระยะห่างจากสิ่งที่เรามอง เปลี่ยนไป และไม่ว่าแสงสว่างบนสิ่งนั้นจะ เปลี่ยนไปอย่างไร เรามีแนวโน้มที่จะ เห็นสิ่งนั้น เป็นสิ่ง เดิม นอกจากนี้เรามักเห็นสิ่งต่างๆปรากฏในตำแหน่ง เดิมอาจพิจารณาความคงที่ในการรับรู้ โดยพิจารณาความคงที่ทางวัตถุและความคงที่ทางตำแหน่ง

1. ความคงที่ทางวัตถุ การที่เรา มีแนวโน้มในการรับรู้สิ่งต่างๆในโลกนี้ ปรากฏในลักษณะคงที่ เพราะเกิดการรับรู้ความคงที่ในประการสำคัญทางวัตถุดังนี้

ก. ความคงที่ของขนาด เรามีแนวโน้มที่จะรับรู้ขนาดของสิ่งต่างๆเป็น ขนาดคงที่ โดยไม่เกี่ยวข้องกับระยะห่างของสิ่งนั้นๆจากตา .เรามักเห็นสิ่งที่อยู่ไกล ออกไปมีขนาดปกติ ทั้งๆที่สิ่งที่อยู่ไกลนั้นปรากฏภาพบนเรตินา เล็กกว่า ฮิลการ์ดและ อื่นๆ (Hilgard et al., 1971 : 137 - 138) ได้เสนอว่าการที่บุคคลรับรู้สิ่ง ต่างๆว่ามีขนาดคงที่เป็น เพราะว่ามี การประนีประนอมระหว่างขนาดที่ปรากฏบนเรตินา ซึ่ง เป็นไปตามสัดส่วนกับระยะห่างหรือตามขนาดทางทัศนียภาพ (perspective size) กับขนาดจริงของวัตถุ (object size) ดังนั้นเราจึงเห็นวัตถุมีขนาดเล็กลงเมื่ออยู่ไกลออกไป

รูป 2.8 แสดงขนาดของวัตถุที่ปรากฏบนเรตินาตามสัดส่วนที่สัมพันธ์กับระยะห่าง

ข. ความคงที่ของรูปร่าง เรามีแนวโน้มที่จะรับรู้รูปร่างของสิ่งต่างๆ เป็นรูปร่างคงที่ของสิ่งนั้นๆ สิ่งต่างๆที่เราเห็นในชีวิตประจำวันมักไม่ปรากฏให้เราเห็นในสภาพที่เป็นรูปร่างจริง เช่น ประตูหรือหน้าต่างที่เปิดอยู่ ผึ้งทองมักปรากฏในลักษณะที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูบนเรตินา

ค. ความคงที่ของความสว่าง เรามีแนวโน้มที่จะรับรู้ความคงที่ของความสว่างของสิ่งต่างๆทั้งๆที่ปริมาณแสงสว่างที่ส่องบนสิ่งนั้นๆจะเปลี่ยนไป วัตถุแต่ละอย่างจะสะท้อนแสงกลับไปกลับมาในอัตราส่วนมาตฐาน แม้ว่าปริมาณของแสงที่สะท้อนกลับมีมากขึ้น ทั้งนี้ ความคงที่ของความสว่างจึง เกิดจากการพิจารณาความสัมพันธ์ของความสว่างระหว่างสิ่งต่างๆ กับสิ่งแวดล้อมข้างเคียง สิ่งที่อยู่ในที่สว่างกว่าบอมสะท้อนแสงจำนวนมากกว่าสิ่งที่อยู่ในที่สว่างน้อยกว่า และทำนองเดียวกันสำหรับสิ่งแวดล้อมข้างเคียง จึงไม่เกิดความคงที่ของความสว่าง หากสิ่งที่ได้รับและสิ่งแวดล้อมข้างเคียงไม่ได้รับแสงสว่างจากแหล่งเดียวกัน หรือมีความเข้มเท่ากันอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณแสงที่สะท้อนจากสิ่งนั้นๆกับที่สะท้อนจากสิ่งแวดล้อมข้างเคียงอย่างไม่ถูกต้องควยความบิดเบือนที่เกิดขึ้น

ง. ความคงที่ของสี เรามีแนวโน้มที่จะเห็นสิ่งต่างๆที่คุ้นเคย ยังคงมีสีเดิมไม่ว่าจะอยู่ในที่สว่างมากหรือที่สลัว หรือแม้แต่ว่าจะอยู่ในที่ซึ่งมีแสงที่เป็นสี เช่น ในห้องทำงานสีเขียวอ่อนก็จะเห็นสีเขียวอ่อนไม่ว่าจะเปิดไฟสว่างมากหรือน้อย หรือแม้แต่เปิดไฟเหลือง เป็นต้น ความคงที่ของสีในสิ่งต่างๆ เกิดจากอิทธิพลของสีที่แวดล้อมควย เช่น เกี่ยวกับความคงที่ของความสว่าง แต่สิ่งที่สำคัญคือ ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสีของสิ่งต่างๆซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดการรับรู้ความคงที่ของสี

2. ความคงที่ทางตำแหน่ง เรารับรู้สิ่งต่างๆในตำแหน่งที่คงปรากฏอยู่กับที่ ทั้งๆที่เราเห็นสิ่งต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงไปมากมาย ขณะที่เรเคลื่อนที่ไปมา เช่น เรารับรู้ว่าโต๊ะอาหารตั้งอยู่คงที่ในลักษณะใด าลา ทั้งๆที่ภาพที่ปรากฏบนเรตินาเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ประสบการณ์ในอดีตย่อมมีส่วนสำคัญในการทำให้เรารับรู้ความคงที่ของตำแหน่งสิ่งต่างๆ แต่ความคุ้นเคยมักทำให้เรารับรู้การเปลี่ยนแปลงโดยไม่รู้ตัว เราไม่เกิดความเฉลียวใจในการรับรู้ความคงที่ของตำแหน่ง การทดลอง

ต่าง ๆ ทางจิตวิทยา (Snyder and Pronko, 1952, Kohler, 1962)

ที่ทำให้บุคคลสองสามคนที่ทำให้เห็นสิ่งต่าง ๆ กลับหัวลง และกลับซ้ายขวานั้น ปรากฏว่าสักระยะหนึ่งเท่านั้น ผู้เข้าทดลองก็สามารถปรับตัวให้มีพฤติกรรมอย่างปกติได้ เป็นการแสดงถึงความคงที่ของตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในการรับรู้

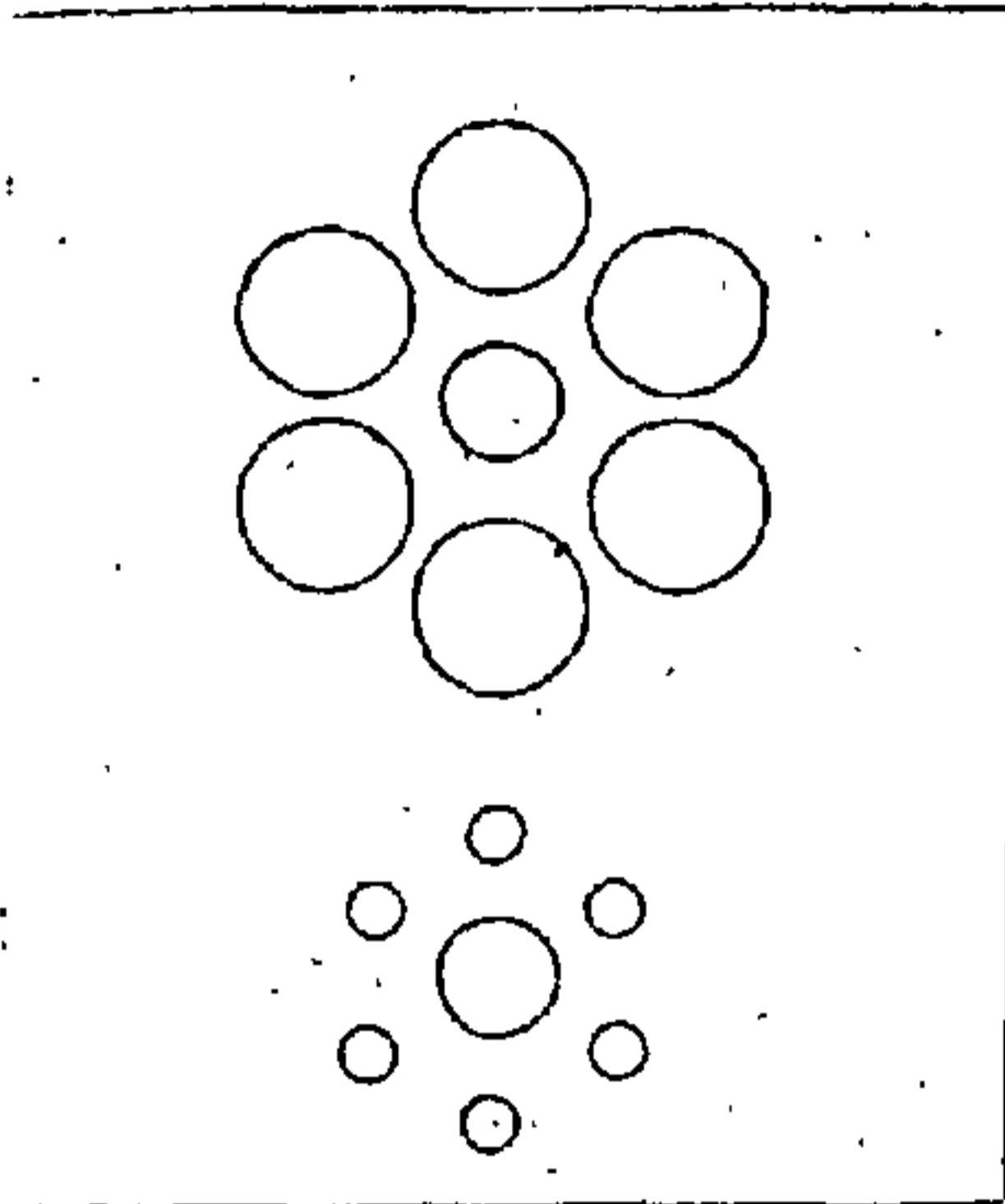
มายาทางทัศนภาพ

การรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มีความสอดคล้องกับปรากฏการณ์จริง ทำให้เกิดการรับรู้และเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมโดยถูกต้องเป็นปกติ แต่บางครั้งการรับรู้เกิดความคลาดเคลื่อนไปจากสภาพจริงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ทางทัศนภาพ มักเกิดลักษณะมายา (Illusion) สิ่งที่ได้รับปรากฏเป็นภาพลวงตา โดยที่การรับรู้เป็นไปโดยสมมุติฐานที่ไม่ตรงกับสภาพจริง นักจิตวิทยาต่างสนใจศึกษากรณีต่าง ๆ ที่เกิดภาพลวงตา โดยมุ่งหวังที่จะค้นหากระบวนการที่ให้เกิดการรับรู้ขึ้น

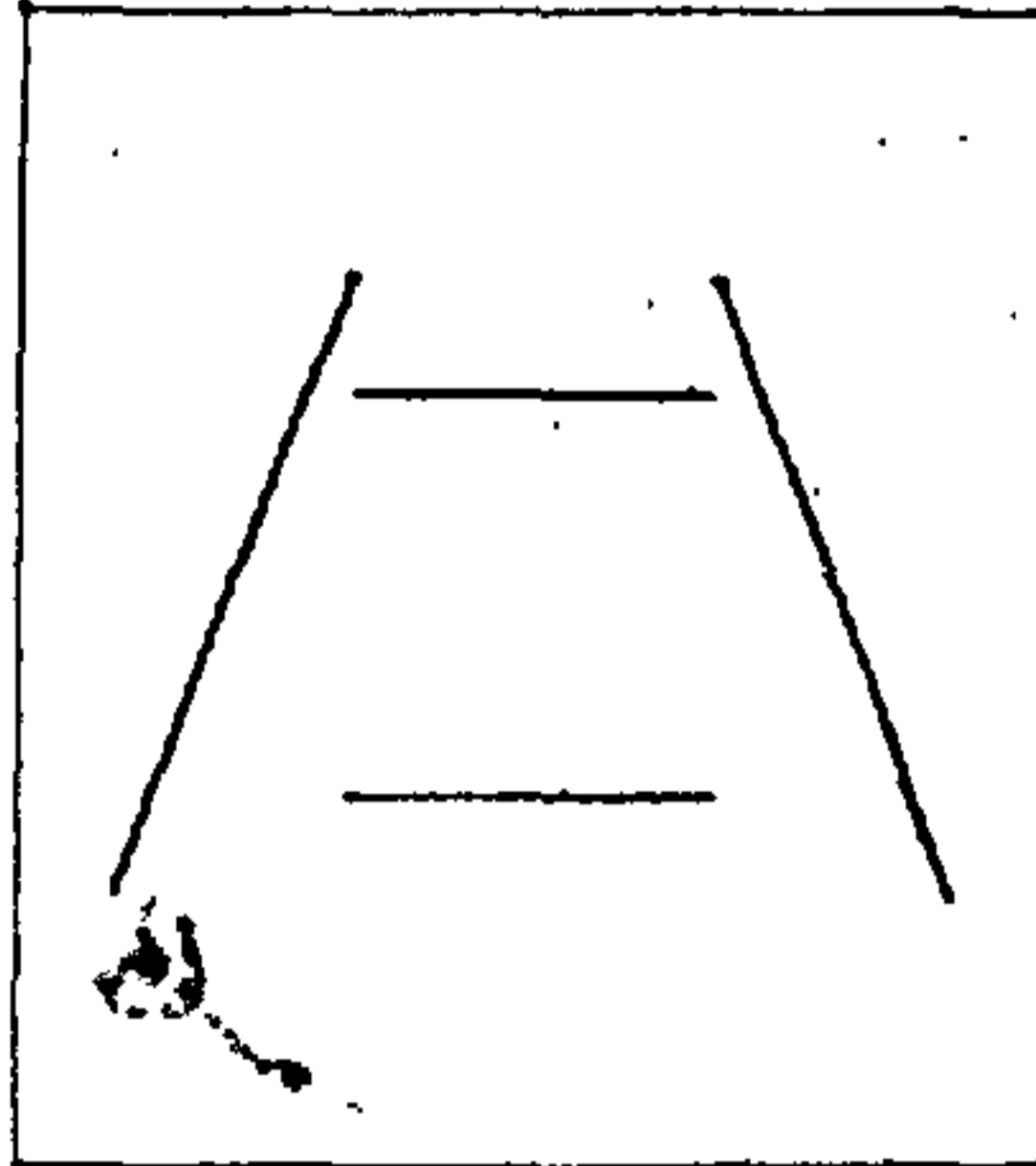
ภาพลวงตาที่เกิดในลักษณะต่าง ๆ มักสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางทัศนียภาพ (Perspective) เช่น

การเปรียบเทียบขนาดในรูป (1) วงกลมสองวงที่มีขนาดเท่ากัน หากวงกลมหนึ่งถูกล้อมรอบด้วยวงกลมที่เล็กกว่า และอีกวงกลมหนึ่งถูกล้อมรอบด้วยวงกลมที่ใหญ่กว่า เราจะรับรู้วงกลมแรกใหญ่กว่าวงกลมที่สองตามหลักการทัศนียภาพนั้น สิ่งที่อยู่ไกลกว่าจะมีขนาดเล็กกว่า จึงทำให้เรารับรู้วงกลมที่ล้อมรอบด้วยวงกลมที่ใหญ่กว่าว่ามีขนาดเล็ก และรับรู้วงกลมที่ล้อมรอบด้วยวงกลมที่เล็กกว่าว่ามีขนาดใหญ่ ท่านองเดียวกัน สำหรับภาพลวงตาของแจสโตรว (Jastrow) ในรูป (2) เกิดการเปรียบเทียบระหว่างเส้นที่ยาวกว่าของภาพบน กับเส้นที่สั้นกว่าของภาพล่าง ทำให้เกิดการรับรู้ภาพบนยาวกว่า ตามหลักทัศนียภาพ สิ่งที่อยู่ไกลกว่าอยู่ไกลกว่า ภาพล่างจึงดูเล็กกว่าและอยู่ไกลกว่า ดังนั้นสิ่งแวดล้อมจึงมีอิทธิพลสำคัญต่อการเกิดการลวงตาได้ หากอาคารที่มีขนาดเล็กตั้งอยู่ในทำเลที่มีอาคารขนาดใหญ่อยู่ข้างเคียง จะ

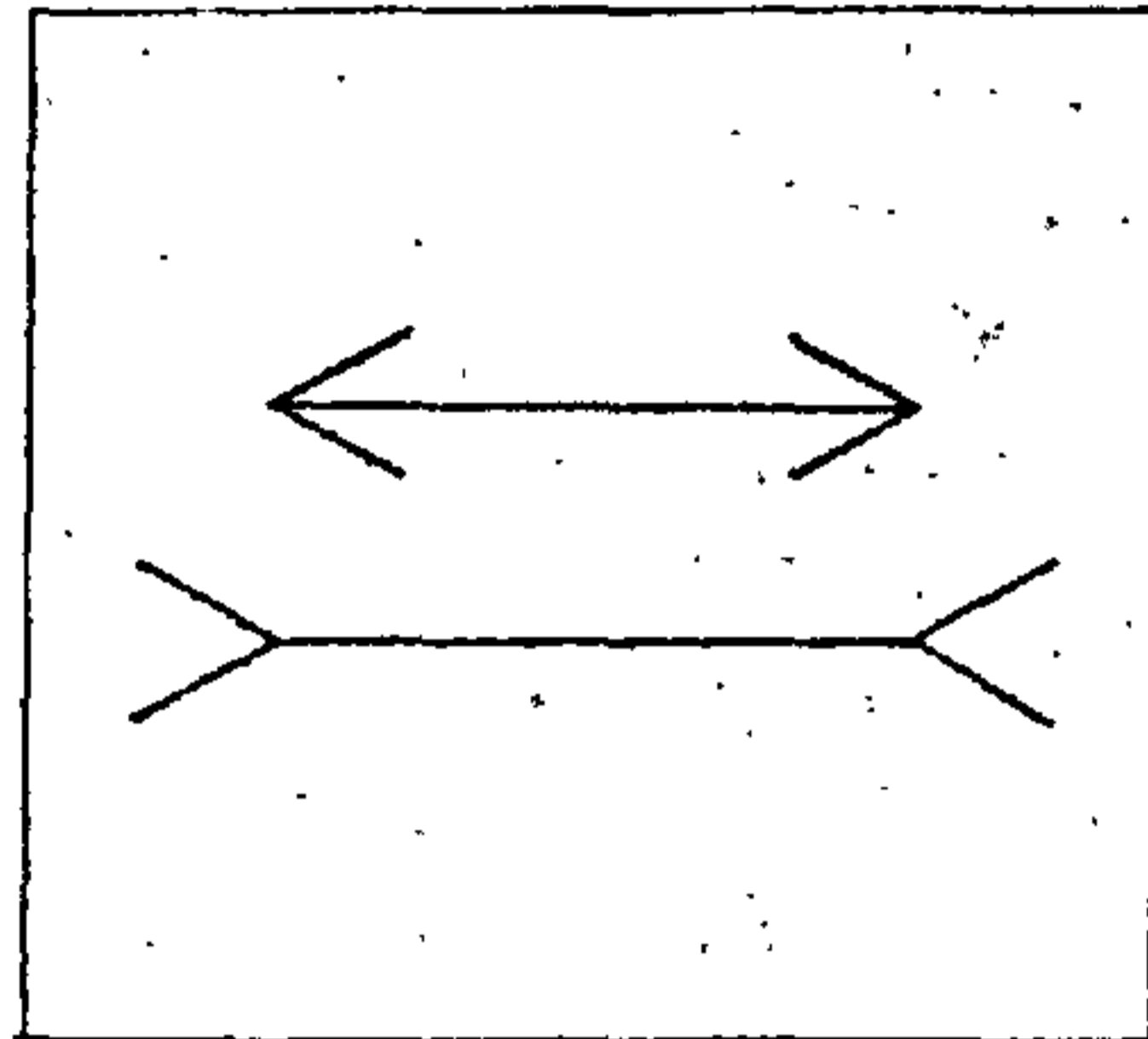
ทำให้อาคารขนาดเล็กนั้นดูเล็กกว่าขนาดจริงมาก

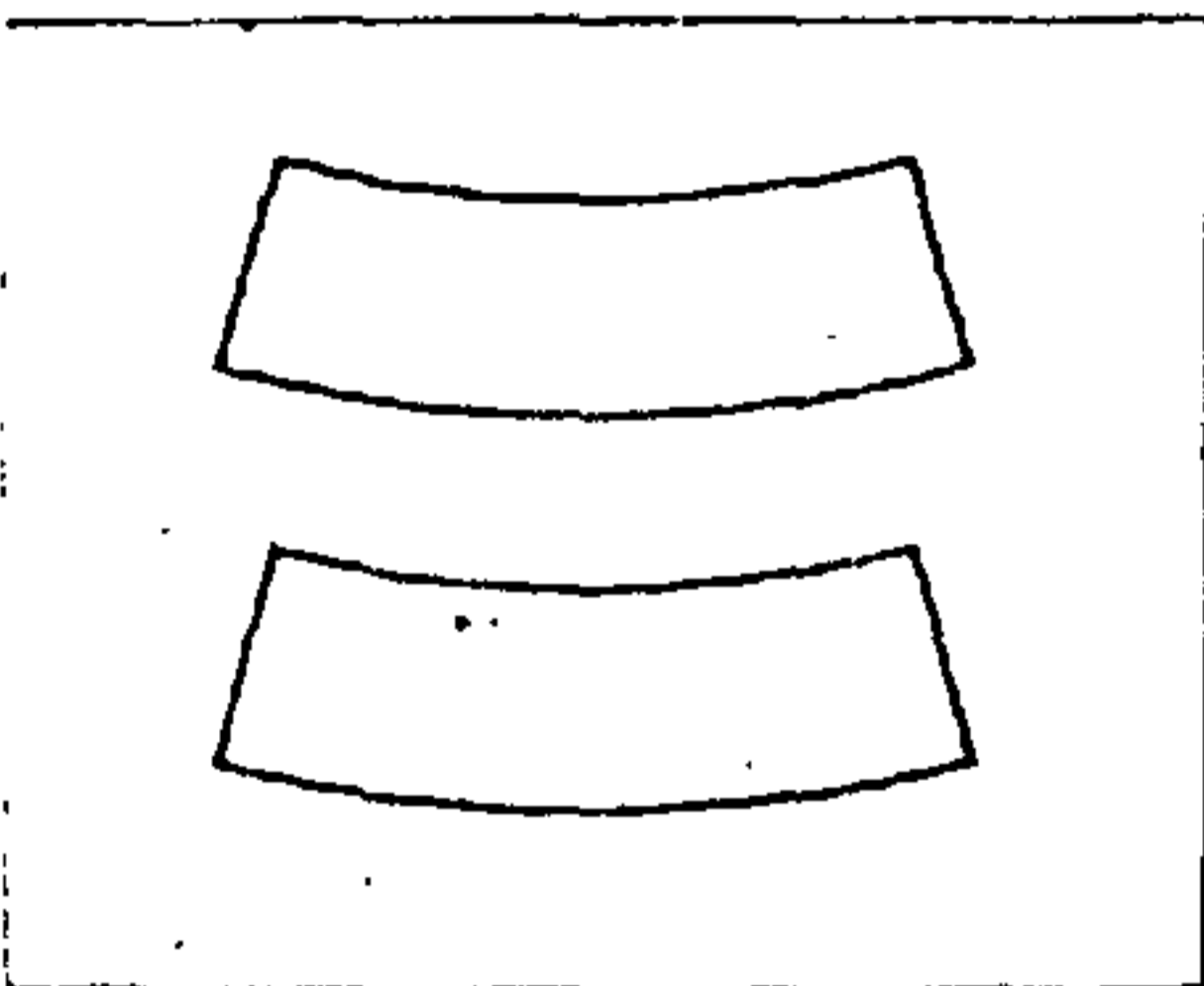
2.11 การเปรียบเทียบขนาด

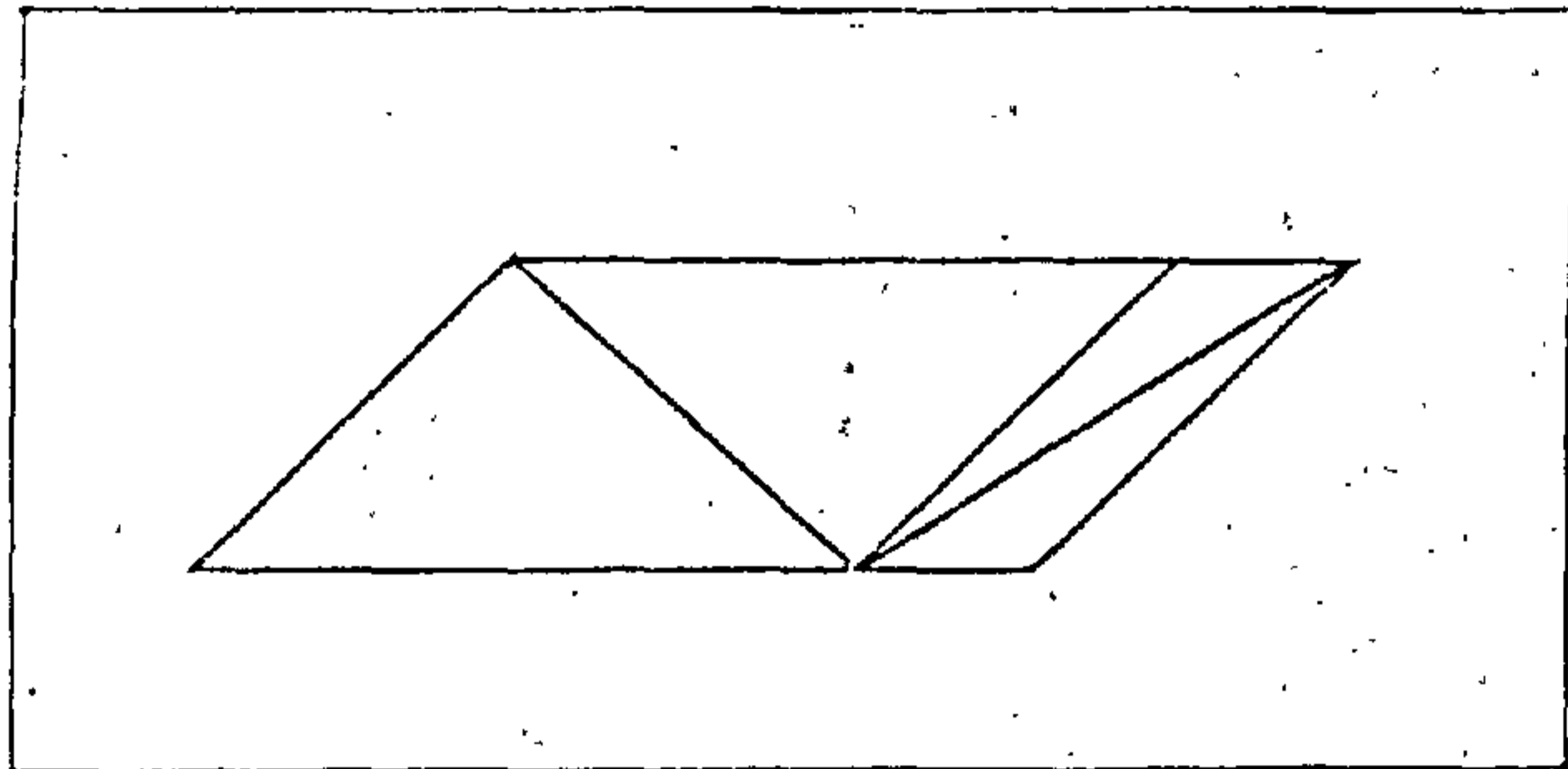
2.13 ก Ponzio

2.13 ข Müller-Lyer

2.12 Jastrow

2.14 Sander Parallelogram

การเปรียบเทียบความลึกหรือระยะทาง ภาพลวงตาของปองโซ (Ponzo) ในรูป (3ก.) ใช้เส้นคู่ทางตั้งเอียงเข้าหากัน ทำให้ดูคล้ายกับว่าเส้นทั้งสองอยู่ขนานกัน แต่ปรากฏว่าในลักษณะ 3 มิตี จึงเอียงเข้าหากันตามหลักการทางทัศนียภาพ ทั้งนี้ทำให้เกิดการรับรู้ความลึกเกิดขึ้น ในขณะที่เส้นทางนอนทั้งสองเส้นมีความยาวเท่ากันตามขนาดจริง เส้นที่อยู่ในส่วนที่แคบกว่าของเส้นขนานนั้น จะเกิดการรับรู้ว่ายาวกว่าเส้นที่อยู่ในส่วนที่กว้างกว่าของเส้นขนาน การลวงตาของปองโซ

นี้อาจอธิบายไคควยหลักการทางทัศนียภาพ กล่าวคือ ในการรับรู้ส่วนที่ขนานกันนี้ ส่วนที่อยู่ไกลกว่าจะตกลง แต่เส้นทางนอนที่อยู่ในส่วนที่แคบกว่านี้ไม่ไคหนกตามไป ควย จึงทำให้เกิดการรับรู้ยาวกว่าเส้นตรง ซึ่งอยู่ในส่วนที่กว้างกว่า

สำหรับสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันก็เกิดลักษณะการลวงตา ในท่านองเดียวกัน เรามักเห็นดวงจันทร์ที่อยู่เหนือขอบฟ้า มีขนาดใหญ่กว่าดวงจันทร์ที่อยู่เหนือศรีษะ ทั้งที่เราทราบว่าดวงจันทร์มีขนาดคงที่ อาจอธิบายการลวงตาดังกล่าวไคควยหลักการทางทัศนียภาพไคเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การที่ดวงจันทร์อยู่ทีระกับขอบฟ้าทำให้เกิดการรับรู้ในลักษณะความลึกหรือระยะทาง ทำให้ดูเหมือนว่าดวงจันทร์ที่อยู่ไกล ขอบฟ้าอยู่ไกลกว่าดวงจันทร์ที่อยู่เหนือศรีษะ ทั้งที่ปรากฏบนเรตินาขนาดเท่ากันในการรับรู้ เราจะทดแทนสิ่งที่อยู่ไกลกว่าควยขนาดที่ไคใหญ่กว่า ดังนั้นเราจึงรับรู้ว่าดวงจันทร์ที่อยู่ทีขอบฟ้ามีขนาดไคใหญ่กว่าดวงจันทร์ที่อยู่เหนือศรีษะ

หลักมูลฐานของการออกแบขกับการรับรู้

หลักมูลฐานในการออกแบขนี้ ไคโดยสาระแล้วมีความคงที่ แมว่าแบบอย่างเฉพาะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ เพราะหลักมูลฐานในการออกแบขทำหนกที่คล้ายกับไควยากรณ์ของภาษา การผูกคำเป็นประโยชนที่ถูกต้องและเกิดควมเข้าใจควมหมายขึ้นไคคองอาศัยหลักไควยากรณ์ ท่านองเกี่ยวกับการจักระเบียบขององคประกอบทางศิลปะที่คองการไคเกิดควมหมายสอดคลองกับแบบอย่างเฉพาะทาง ๆ

อย่างไรก็ควม หลักมูลฐานที่เกี่ยวของกับงานออกแบขนั้น แทจจริงแล้วมาจากหลักการรับรู้ในจิตวิทยา เพราะผลงานออกแบขในส่วนที่เกี่ยวของกับสุนทรียภาพของรูปทรงนั้น ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของบุคคล แต่ที่แล้วมายังไม่อาจกล่าวไคว่าหลักมูลฐานในการออกแบขที่ไคพัฒนามานั้น ไคอาศัยทฤษฎีการรับรู้ทางจิตวิทยามาสันนิษนหรืออธิบายหลักการที่ไควางไว้อย่างจริงจัง หลักมูลฐานในการออกแบขที่ยังคงเป็นหลักที่ปักถื่อไคยปราศจากควมเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ แต่กลับเน้นที่การจักระเบียบทางกายภาพของชิ้นงานเอง อาจอธิบายไคควยหลักการของการรับรู้ที่ว่า

มนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้ความเป็นทั้งหมดตามทฤษฎีเกสท์สท์ที่ว่า ทั้งหมดย่อมมากกว่าผลรวมขององค์ประกอบ หลักการทางจิตวิทยา เน้นความสำคัญระหว่างองค์ประกอบทั้งหมดหรือ เน้นกระบวนการของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ไม่ได้เน้นการรับรู้องค์ประกอบแต่ละส่วน

หลักมูลฐานของการออกแบบอีกประการหนึ่งคือ หลักการจัดองค์ประกอบให้เกิดความสมดุล (Balance) ในทางทัศนภาพ อาจเป็นไปได้ทั้งความสมดุลแบบสมมาตรและแบบอสมมาตร แม้ว่าหลักความสมดุลในรูปทรงของการออกแบบไม่ได้มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการรับรู้ความคงที่ตามที่เข้าใจกันในจิตวิทยา แต่ก็น่าจะมาจากมูลฐานในแนวความคิดท่านอง เกี่ยวกันกล่าวคือบุคคลมีแนวโน้มในการรับรู้สิ่งต่างๆ ในลักษณะคงที่ ไม่ว่าจะเป็นความคงที่ทางวัตถุของสิ่งนั้นๆ เองอันเนื่องมาจากความคงที่ของรูปทรง ขนาด ความสว่าง สี หรือเป็นความคงที่ของตำแหน่ง ความคงที่ที่เกิดขึ้นในส่วนหนึ่ง เป็นเพราะอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมรอบๆ สิ่งนั้น สำหรับหลักการออกแบบที่ให้เกิดความสมดุลในทางทัศนภาพ ย่อมหมายถึงการที่ใดพิจารณาถึงอิทธิพลทั้งหมดของสภาวะแวดล้อมที่ประสานกันในสนามทัศนภาพ (Visual Field) จนได้ผลงานออกแบบที่ก่อให้เกิดการรับรู้ เป็นสิ่งที่มีความสมดุลในรูปทรง

นิทรรศการ เป็นสื่อแห่งการประชาสัมพันธ์

นิทรรศการ เป็นสื่อการประชาสัมพันธ์ชนิดหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารและเรื่องราวของวัตถุประสงค์การจัดแสดงให้ประชาชนทราบ เป็นสื่อที่ประชาชนผู้เข้าชมได้เห็นควยคา และสามารถร่วมพิจารณาควย เพราะนิทรรศการมีอยู่ในชมเป็นเวลานานพอสมควร ทำให้มีโอกาสทราบเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของผู้ส่งได้เป็นอย่างดี เป็นช่องทางการสื่อสารที่บรรลุเป้าหมายดีกว่าประเภทอื่นๆ หลายอย่าง แต่มีขอบเขตจำนวนผู้รับจำกัด การจัดนิทรรศการจึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อกิจการสื่อสารในปัจจุบันมาก

บรรยากาศของห้องแสดง (Gallery's Atmosphere)

ในการจัดนิทรรศการประเภทหนึ่งประเภทใดก็ตามสิ่งสำคัญที่ควรระมัดระวัง

เป็นอย่างยิ่งคือบรรยากาศของห้องแสดง จะต้องเป็นไปและสัมพันธ์กับความนิยมชมชอบของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เราความสนใจในค่านิยมงาม (Aesthetics) ความงามของวัตถุและความงามในการจัดแสดงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นในการจัดแสดงวัตถุต่างๆจะต้องถือว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ ห้องแสดงใดที่แห่งแล้งไม่เร้าความสนใจแล้วจะไม่เป็นที่สนใจของคนทั่วไปมากนัก

2. เราใจให้เพิลิกเพิลิน (Romantic) ความเพิลิกเพิลินในห้องแสดงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของห้องแสดงต่างๆ เพราะเพียงความงามของวัตถุและการจัดแสดงเพียงอย่างเดียวนั้นจะทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเที่ยวเดินดูเดินชมนานเท่าที่ควร ควบคู่กันนี้ ห้องแสดงนอกจากเน้นในค่านิยมงามแล้วจะต้องเร้าความสนใจให้เกิดความเพิลิกเพิลินควบ

3. เราให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นอยากรู้ (Intellecture) ความอยากรู้อยากเห็นเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป้าหมายของห้องแสดงที่สำคัญที่สุด คือการให้ความรู้เรื่องต่างๆแก่ประชาชนที่ชม การกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นอยากรู้คนควา กระทำโดยหลายประการ เช่น

ก. ออกแบบลักษณะของห้องแสดงให้เร้าใจ เป็นชั้น เป็นตอน เมื่อผู้ชมเดินเข้าสู่อุโมงค์แสดงตอนหนึ่งก็เห็นลำดับที่สอง ที่สามตามลำดับไม่สับสนอลหม่านหาจุดเริ่มไม่ได้อุโมงค์แสดงแห่งใดที่ยาวเกินไปแลดูโล่ง จะทำให้เกิดการอ้างว้าง และไม่เร้าความสนใจเท่าที่ควร เพราะวัตถุต่างๆจะลาลับตาไปหมด ในขณะที่เกี่ยวกับการจัดเรียงวัตถุเป็นแถวโดยไม่มีชั้นตอนก็เป็นที่น่าเบื่อหน่ายเช่นเดียวกัน การแบ่งห้องแสดงเป็นตอนๆย่อมมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความอยากรู้อยากเห็นขึ้นได้

ข. คำอธิบายวัตถุในเชิงถาม เป็นส่วนสำคัญที่สุดที่เร้าความอยากรู้อยากเห็นของผู้ชมการจัดแสดงบางอย่างที่ก่อให้เกิดปัญหาถามผู้ชมเพื่อจะไขหุค และคนควาหาคำตอบจากแผนป้ายในห้องแสดงอย่างสัมพันธ์กันก็จะทำให้มีความอยากรู้คนควาเพิ่มมากขึ้น

การวางแผนการจัดนิทรรศการ

การจัดนิทรรศการให้ไต่ผล จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดต้องมีการวางแผนงานที่ดี การวางแผนงานนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

- ก. การวางแผนงานบุคคล
- ข. การวางแผนงานปฏิบัติ

ก. การวางแผนงานบุคคล เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการจัดดำเนินการก็คือการจัดคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งควรจะเป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะแบ่งออกเป็น

1. ฝ่ายวิชาการและหาข้อมูล
2. ฝ่ายผลิตและศิลปกรรม
3. ฝ่ายประชาสัมพันธ์
4. ฝ่ายบริการและงบประมาณ

ซึ่งหน้าที่ของแต่ละแผนกประกอบด้วย

1. ฝ่ายวิชาการและหาข้อมูล ทำหน้าที่เกี่ยวกับการค้นคว้า วิจัย ทำรายงาน สรุป และให้ข้อเสนอ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

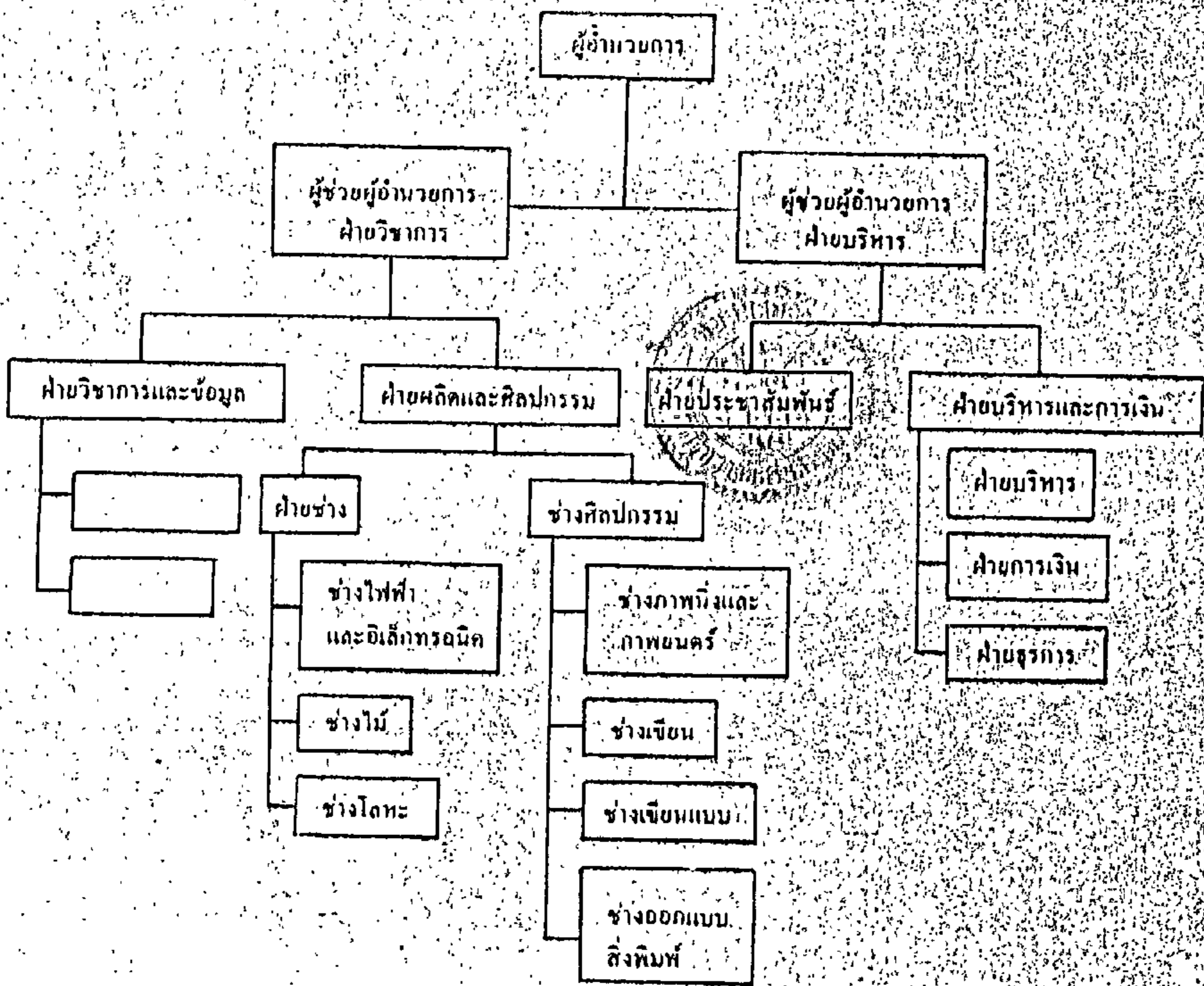
- ก. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการจัด
- ข. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในนิทรรศการนั้นๆ

นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เกี่ยวกับดารศึกษาค้นคว้า การวิจัย การนำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงงานด้วย บุคลากรทางด้านนี้ ได้แก่ นักวิชาการ นักสถิติ และวิจัย เป็นต้น

2. ฝ่ายผลิตและศิลปกรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับการออกแบบ และผลิตรูปแบบของงาน โดยรับข้อมูลจากนักวิชาการจากฝ่ายวิชาการมาคิดวิธีการนำเสนอ เนื้อหาว่าจะอยู่ในรูปแบบอย่างไร โดยยึดหลักของการนำเสนอที่ชัดเจน และสวยงาม รวมทั้งมีแรงดึงดูดใจ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ บุคลากรของฝ่ายนี้ ได้แก่ สถาปนิก ภัณฑกร ช่างศิลป์ รวมทั้งช่างฝีมือด้านต่างๆ

3. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ และโฆษณา งานที่จัดขึ้นตามระยะเวลาต่างๆของการเตรียมงาน โดยการให้ช่างแกะสลัก และสื่อมวลชนตามรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ ถ้าเป็นนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับ ธุรกิจ งานทางประชาสัมพันธ์นี้จะใช้เงินงบประมาณสูง

4. ฝ่ายบริหารและงบประมาณ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ และการเงินของการจัดดำเนินการแสดงนิทรรศการ เช่น การติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแสดง อาจจะเป็นภาคเอกชน หรือรัฐบาลก็ได้ ทางด้านการเงินนี้จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการหารายได้ การจัดงบประมาณ การเสนอโครงการเพื่อขอ งบประมาณ บัญชีรับจ่าย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เกี่ยวกับการประสานงานทุกๆด้าน เขากวดยกัน การติดตามเร่งรัดการดำเนินงานของทุกหน่วยงาน

การวางแผนการปฏิบัติงาน

1. การขออนุมัติในหลักการ (Objective Approval by Museum's Director) เป็นเรื่องของภัณฑารักษ์ หัวหน้าภาควิชา หรือนักวิชาการที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ จะต้องดำเนินการขออนุมัติหลักการในการจัดแสดง วัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีรายละเอียดต่างๆ เช่น

1.1 หัวข้อนิทรรศการ (Exhibition Title) ควรจะบ่งให้แน่ชัดว่าจะจัดเรื่องอะไร

1.2 วัตถุประสงค์ (Objective) การจัดนิทรรศการแต่ละครั้งต้องตั้งวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนว่าเพื่ออะไร เช่น เพื่อการค้า เพื่อเผยแพร่วิชาการ และแนวความคิดเพื่อการโฆษณา เพื่อเป็นการศึกษาประชาชน ควรเน้นรายละเอียดว่ามีวัตถุประสงค์อะไร เป็นหลัก มีวัตถุประสงค์อะไร เป็นหลัก มีวัตถุประสงค์อะไร เป็นรอง และควรชี้ให้เห็นว่าหัวข้อเรื่องต่างๆมีประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไร

1.3 ขอบเขตของนิทรรศการ (Scope of Exhibition and Definition of Concept) ควรกำหนดหลักการลงไปแน่นอนว่า นิทรรศการดังกล่าวนี้มีเนื้อหาสาระอย่างไร ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ฐานอย่างไรบ้าง แบ่งย่อย (subtitle) ออกเป็นกี่ตอน แต่ละตอนมีเนื้อหาสาระอย่างไร มีวัตถุที่แสดงจำนวนเท่าไร รวมทั้งการศึกษาข้อมูลในหลายๆด้าน เช่น

ประชากร เป้าหมาย จะต้องมีการสำรวจว่าประชากรที่จะมาชมนิทรรศการคือใคร อาชีพอะไร เกณฑ์อะไร มีพื้นฐานความรู้เพียงใด ซึ่งขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นหัวใจในการกำหนดรูปแบบของนิทรรศการ

แหล่งทรัพยากรต่างๆ จะต้องสำรวจว่าเนื้อหาทางด้านนิทรรศการนั้นจะหามาได้จากที่ใดบ้าง โดยวิธีใด ซึ่งมีผลต่อค่านงบประมาณของงานจะต้องศึกษาถึงสิ่งที่จะนำมาจัดแสดงว่าจะสามารถหาได้จากไหน เสียค่าใช้จ่ายอย่างไร เท่าไร คุ่มค่าหรือไม่ อาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ส่งแบบสอบถาม หรือแจก

กำหนดเวลา เป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะนิทรรศการและเวลาที่เหมาะสม เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

1.4 สมมุติฐาน (Hypothesis) ควรประเมินผลล่วงหน้าไว้ควรวางผลจาก
นิตยสารการคลังกล่าวจะให้ประโยชน์อะไรแก่ประชาชน

2. การจักแนวนิตยสาร (Manuscript and Editing)

2.1 ศึกษาขนาดและจำนวนวัตถุที่จะจักแสดง เพื่อจะใ้กำหนดเรื่องราว
ต่างๆไว้แล้ว แต่ละตอนของนิตยสารนั้น จะเขียนคำบรรยายอย่างไร ใ้วัตถุ
อะไรจักแสดง

2.2 การเขียนเรื่องและคำบรรยาย (Caption) การผูกเรื่องและการ
เขียนคำบรรยายประกอบนิตยสาร อาจประกอบด้วยหนังสือแนะนำชม และข้อความ
อธิบายวัตถุ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบของช่างศิลป์หรือสถาปนิก โดยปกติ
ในการจักนิตยสารต่างๆจะต้องมีคำบรรยายเรื่องราว 4 ประการคือ

ก. ชื่อนิตยสาร (Title) เป็นชื่อนิตยสารซึ่งข้อความจะต้องสั้น
กระชับ สละสลวยการจกจำ อ่านแล้วเข้าใจข้อความทันที เช่น เรื่อง
"เครื่องถ้วยในประเทศไทย"

ข. หัวข้อย่อย (Subtitle) เป็นป้ายเรื่องย่อยขยายเรื่องราวของหัวข้อ
ที่จักนิตยสาร เพื่อความสะดวกของประชาชนที่จะทำความเข้าใจนิตยสารชุดหนึ่ง
อาจประกอบด้วยหัวข้อเรื่องย่อย 5-10 หัวข้อ เช่น นิตยสารเรื่อง "ประวัติศาสตร์
อยุธยา" อาจมีหัวข้อย่อยดังต่อไปนี้

-สภาพทางภูมิอากาศ

-การเจริญเติบโตของบ้านเมือง ฯลฯ

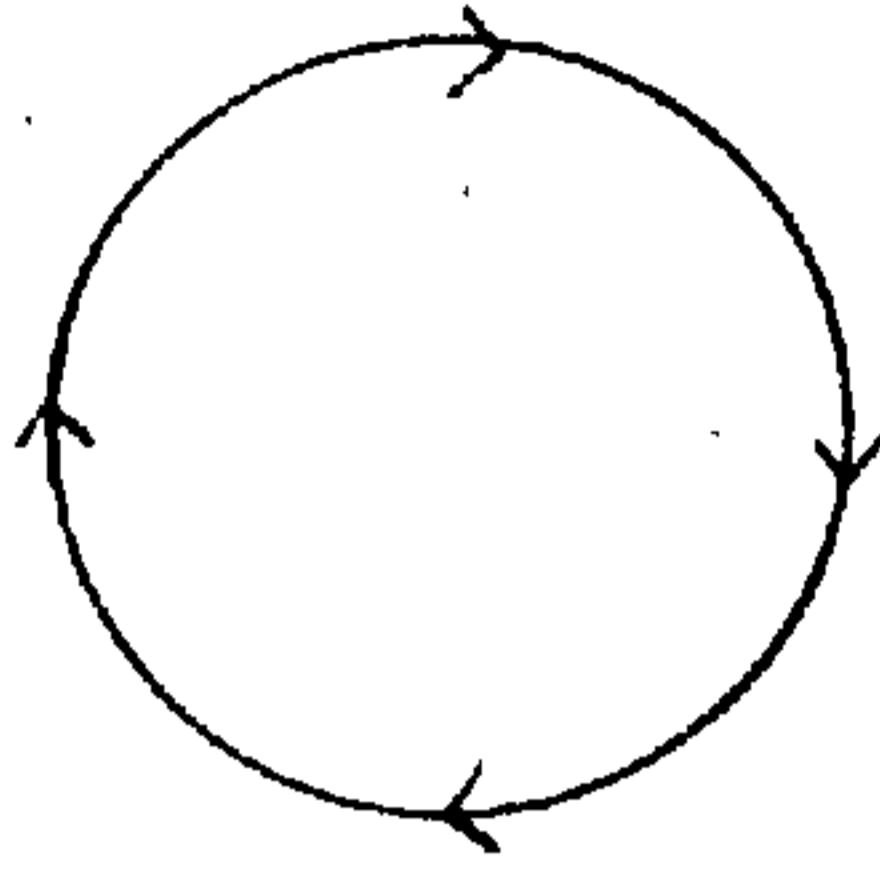
การจักจำนวนมากน้อยของหัวข้อย่อยนั้นขึ้นอยู่กับหลักการและเหตุผล
นิตยสารที่ไม่มีหัวข้อย่อย อาจสร้างความยุ่งยากในการติดตามเรื่องและความ
เข้าใจของผู้ชม การเขียนหัวข้อย่อยควรกระชับ และสะดวกในการทำความเข้าใจ

ค. คำบรรยายเรื่อง (Subtext) คือคำบรรยายสรุปของหัวข้อใหญ่หรือ
หัวข้อย่อยว่าสาระของเรื่องนั้นๆเป็นอย่างไร เพื่อเป็นการสรุปแนวความคิดใ้แก่ผู้ชม
ใ้พิจารณาคุณค่าและความเข้าใจกับเรื่องราวที่จักแสดง ข้อความควรเป็น
ภาษาง่ายๆที่เข้าใจของประชาชนทั่วไป ไม่ควรเป็นภาษาและศัพท์เฉพาะของนักวิชาการ

ง. ป้ายเฉพาะวัตถุ (Individual Label) คือป้ายคำอธิบายที่บอกให้ทราบว่า วัตถุที่แสดงแต่ละชิ้นนั้นเป็นอะไร สมัยไหน อายุประมาณเท่าไร เป็นต้น

การขออนุมัติในหลักการทั่วไป

การก่อสร้างและติดตั้ง

การจัดแนวนิทรรศการ

การออกแบบห้องแสดง

วัฏจักรของการจัดนิทรรศการ

3. การออกแบบห้องแสดง (Graphic & Design)

หน้าที่ในการออกแบบและจัดแสดง เป็นของมัณฑนากรหรือช่างศิลป์ โดยความร่วมมือของภัณฑารักษ์ หลักสำคัญที่จะต้องพิจารณาในขั้นนี้คือ

3.1 ศึกษาแนวเรื่อง (Script) ที่ภัณฑารักษ์เรียบเรียงให้เป็นที่เข้าใจ ทั้งวัตถุประสงค์และการดำเนินเรื่อง แล้วจึงดำเนินการวางผังรูปห้อง

3.2 ศึกษาสภาพการณ์เองสังคมแวดล้อม (Understanding of Audience) ผู้ออกแบบห้องแสดงจะต้องเข้าใจจิตวิทยาของผู้ชมพอสมควร และจะต้องทราบว่าประชาชนเหล่านั้นมีระดับการศึกษาขนาดไหน มีทัศนคติอย่างไร รสนิยมเป็นแบบไหน จำนวนคนเข้าชมแต่ละครั้งเป็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการวางรูปห้องและการจัดบรรยากาศในห้องแสดง

3.3 องค์ประกอบของห้องและตู้แสดง (Composition and Graphic)

เมื่อศึกษาปัญหาต่างๆพร้อมแล้ว จึงพิจารณาและตัดสินใจว่าข้อความควรจะอยู่ขอบไหน วัตถุที่นำมาใช้ในการจัดนิทรรศการมีองค์ประกอบอย่างไร ควรใช้สี แสง และอุปกรณ์อะไรประกอบบ้าง จึงทำให้คนที่เข้าชมเข้าใจสาระเรื่องราวที่ขึ้น

การออกแบบห้องแสดง (Designing the Hall Exhibition)

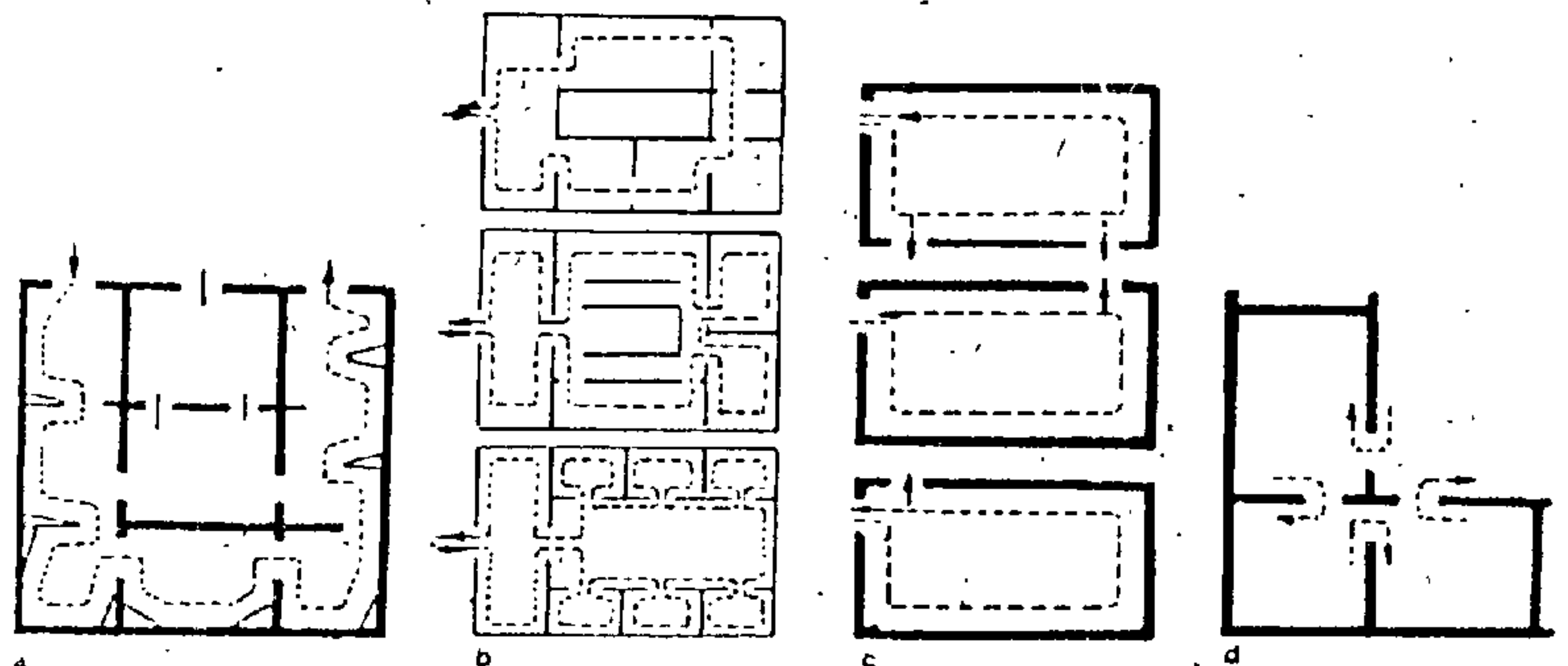
การออกแบบห้องแสดงต้องจัดทำภายหลังที่ได้ศึกษาหรือเรียบเรียงแนว
นิทรรศการเรียบร้อยแล้ว โดยปกติห้องแสดงมักมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องราวและแบบ
ลักษณะของห้องแสดงเสมอ ในการออกแบบห้องแสดงไม่ว่าจะเป็นนิทรรศการประจำ
หรือนิทรรศการพิเศษก็ตาม สิ่งที่จะช่วยให้ห้องแสดงเปลี่ยนรูปร่างได้อย่างที่สุกนั้นคือ
แผง (Panel) ซึ่งทำด้วยไม้หรือวัสดุที่มีน้ำหนักเบาสามารถเคลื่อนย้ายได้

หลักสำคัญของการวางผังรูปห้องแสดงนั้นก็ไม่ว่ากันว่าจะต้องมีลักษณะรูปแบบ
ที่ตายตัว โดยปกติแผงคอนกรีตจะจัดแสดงเรื่องราวเพียงตอนเดียวเท่านั้น ไม่ควร
จัดเรื่องราวหลายตอนไว้ในแผงเดียวกัน เพราะอาจทำให้สับสน แผงชั่วคราวอาจ
ทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็กๆ ซึ่งมักเยื้องเป็นแบบต่างๆ หลายรูป แต่ทั้งนี้จะต้อง
คำนึงหลักสำคัญต่างๆ เช่น

1. การจัดตู้หรือแผงในห้องแสดง ไม่ควรปล่อยให้ห้องโล่ง เพราะเป็นการ
ดึงดูดให้รีบเดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยมีคำพิจารณาเรื่องราวและวัตถุต่างๆ มาก
เท่าที่ควร ท้ายที่สุดเมื่อเดินจบห้องแสดงแล้วจะไม่ได้อะไรจากห้องแสดงนั้น

2. การวางแผงเยื้องไปอย่างไรก็ตาม ควรจะได้เรียงลำดับเรื่องราว
ของที่จัดแสดง ว่าอะไรเป็นเรื่องที่ 1 อะไรเป็นเรื่องที่ 2 และที่ 3 ฯลฯ ตามลำดับ
จนถึงสิ้นสุดการแสดง

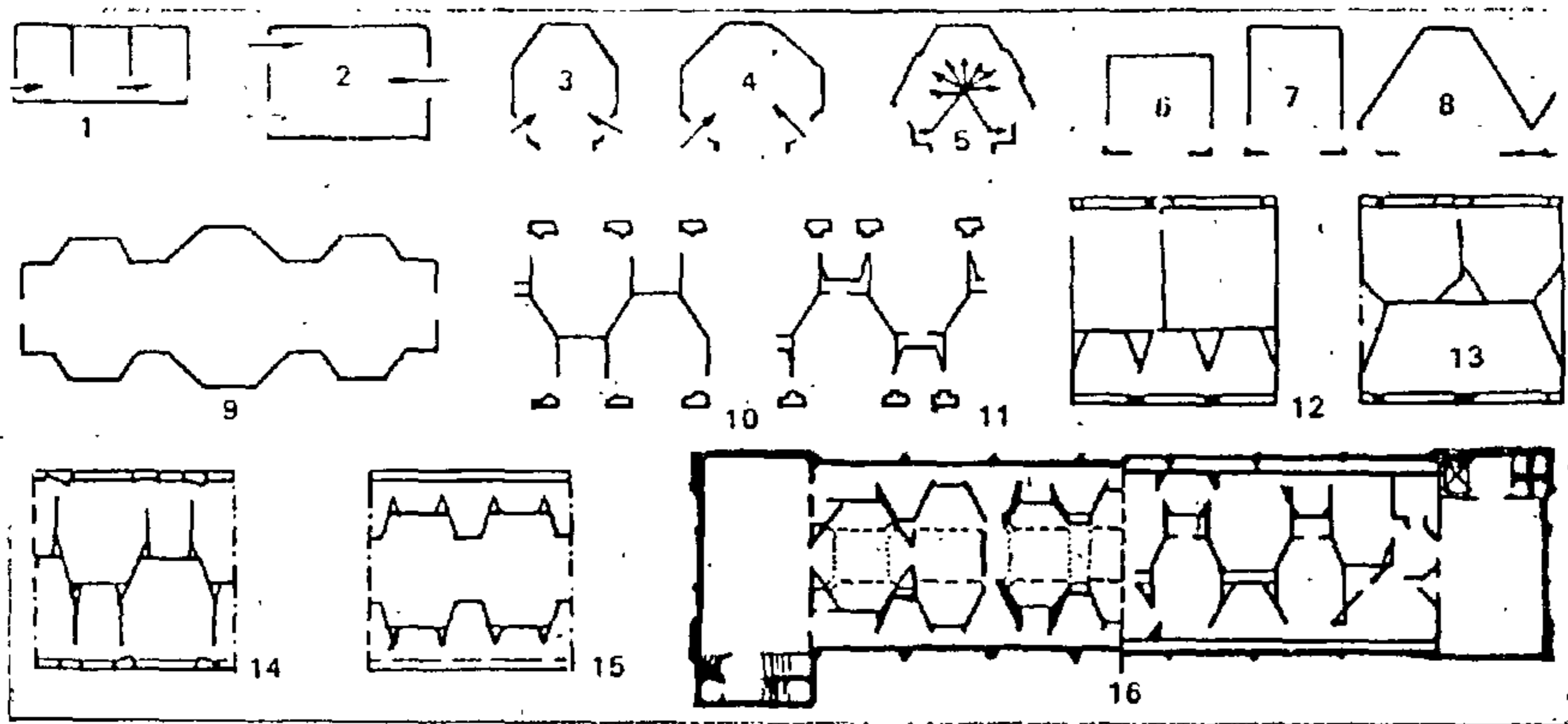
3. เนื้อที่ระหว่างแผงแต่ละคอน ไม่ควรน้อยจนผู้ชมต้องเขยิบเสียดชิดเขยิบ
กันเดิน ควรมีช่องว่างให้ผู้ชมเคลื่อนไหวไปตามแบบรูปของแผงโน้มนำโดยอัตโนมัติ
และสะดวก

ผนังห้องแสดงแบบ เอ เป็นการออกแบบห้องแสดงสีเหลี่ยมจัตุรัส ซึ่ง มีขนาดกว้างพอสมควร มีทางเข้าสองทาง แยกซอยห้องใหญ่ออกเป็นห้องเล็กๆหลาย ห้อง โดยใช้ฉากหรือค้ำเข้ามาแทน ทำให้มีเนื้อที่สำหรับจัดแสดงมากขึ้น และถึง ผู้ชมให้เกิดชมวัตถุและเรื่องราวไปตามลำดับเหตุการณ์

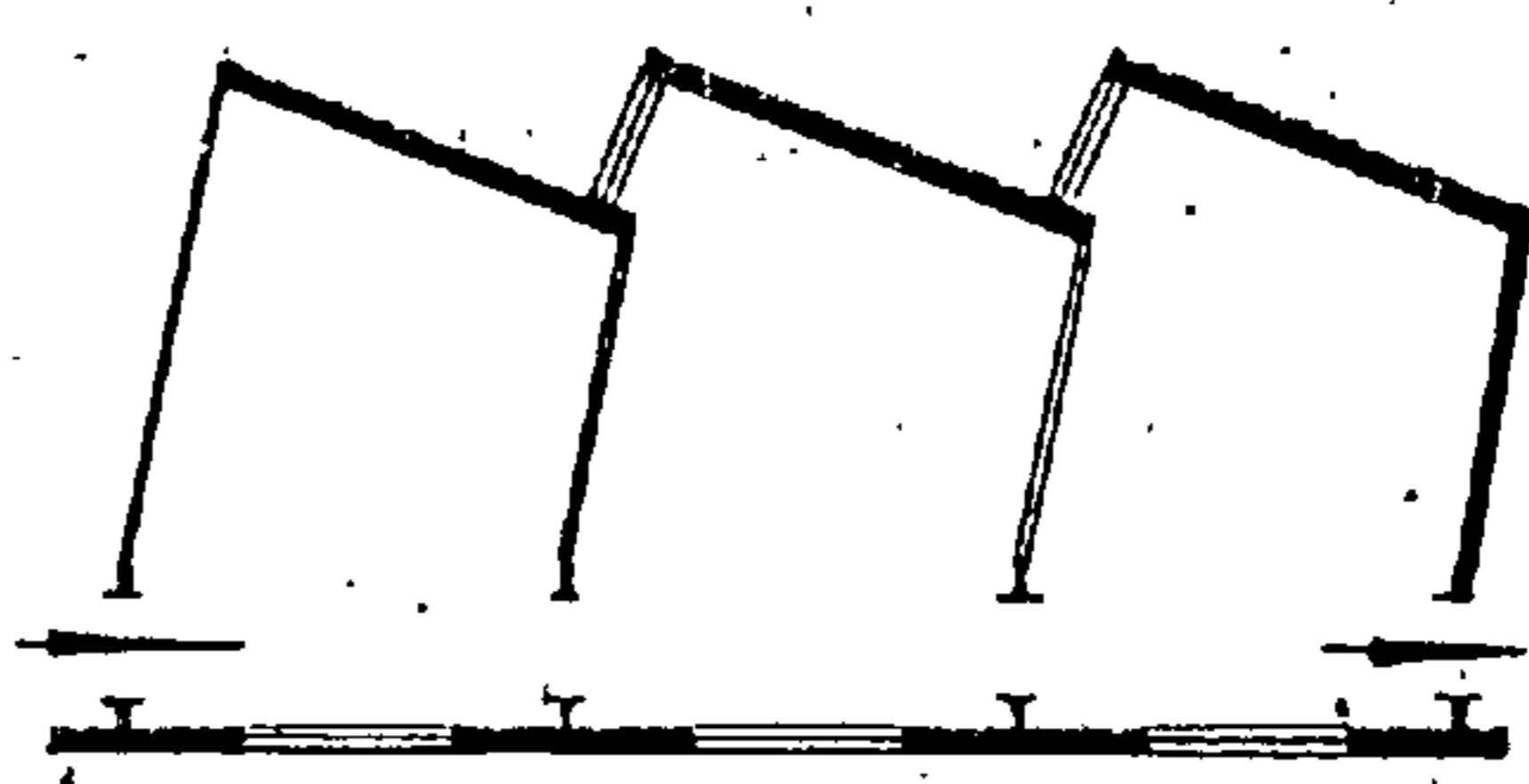
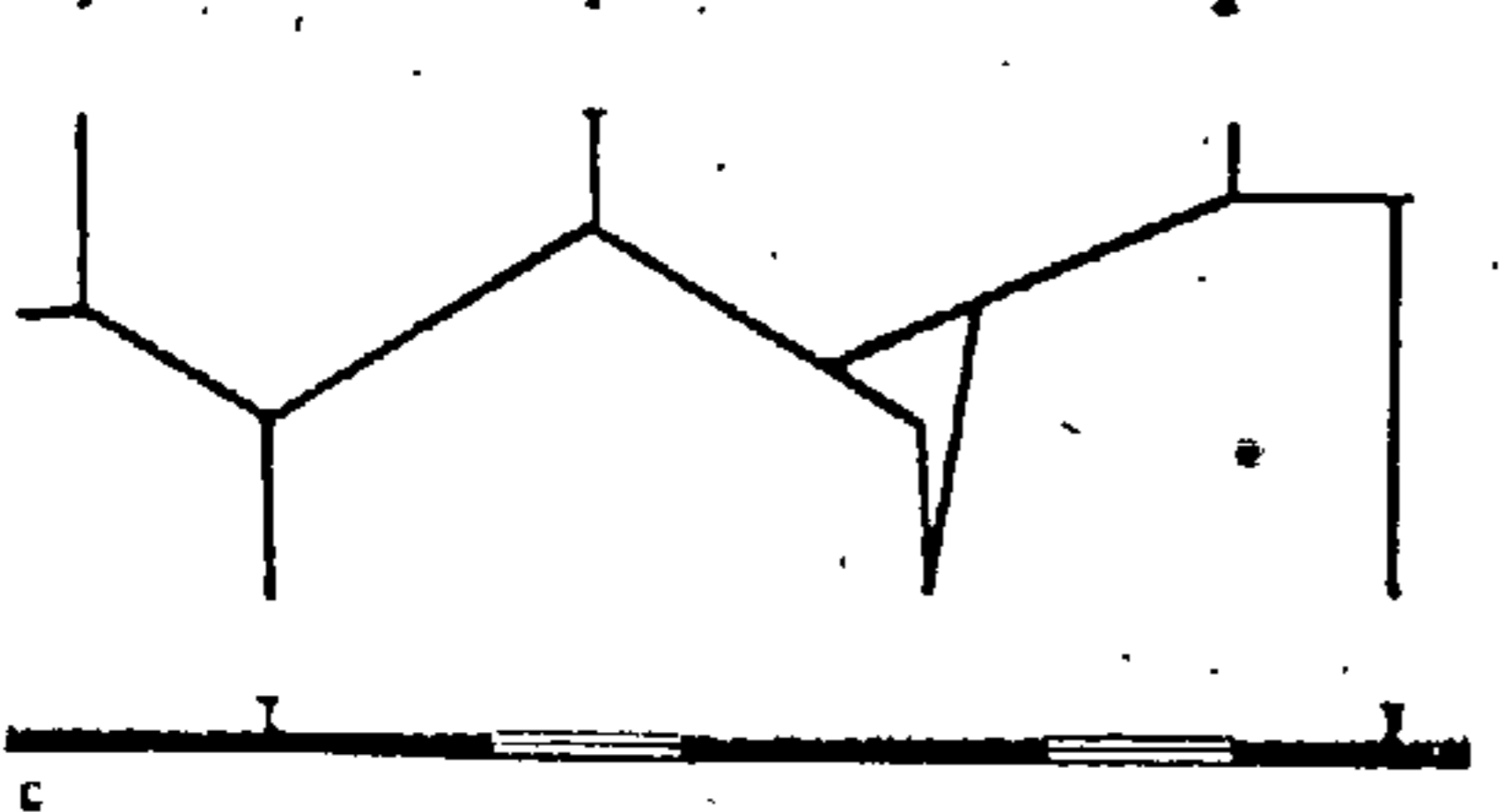
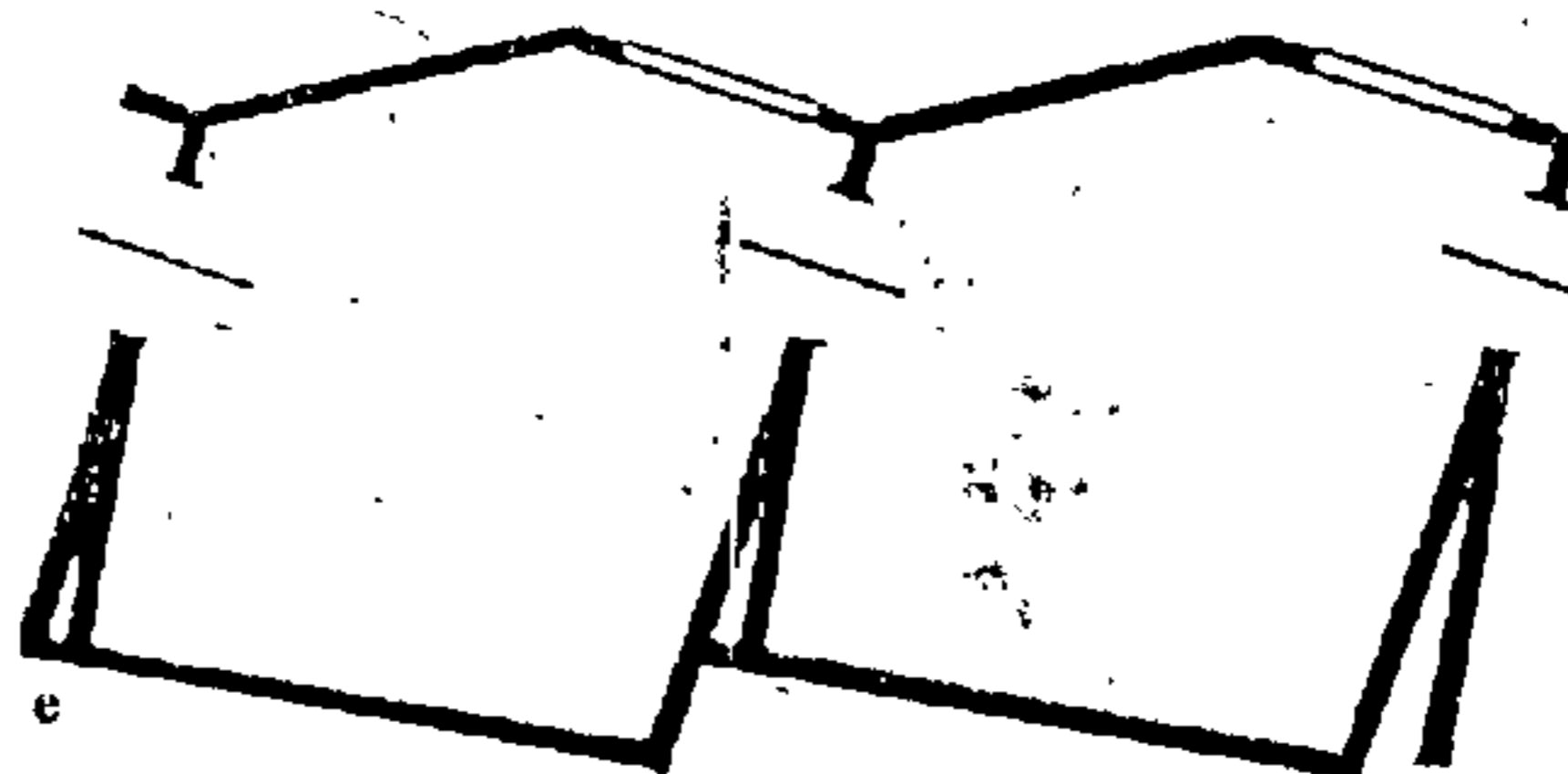
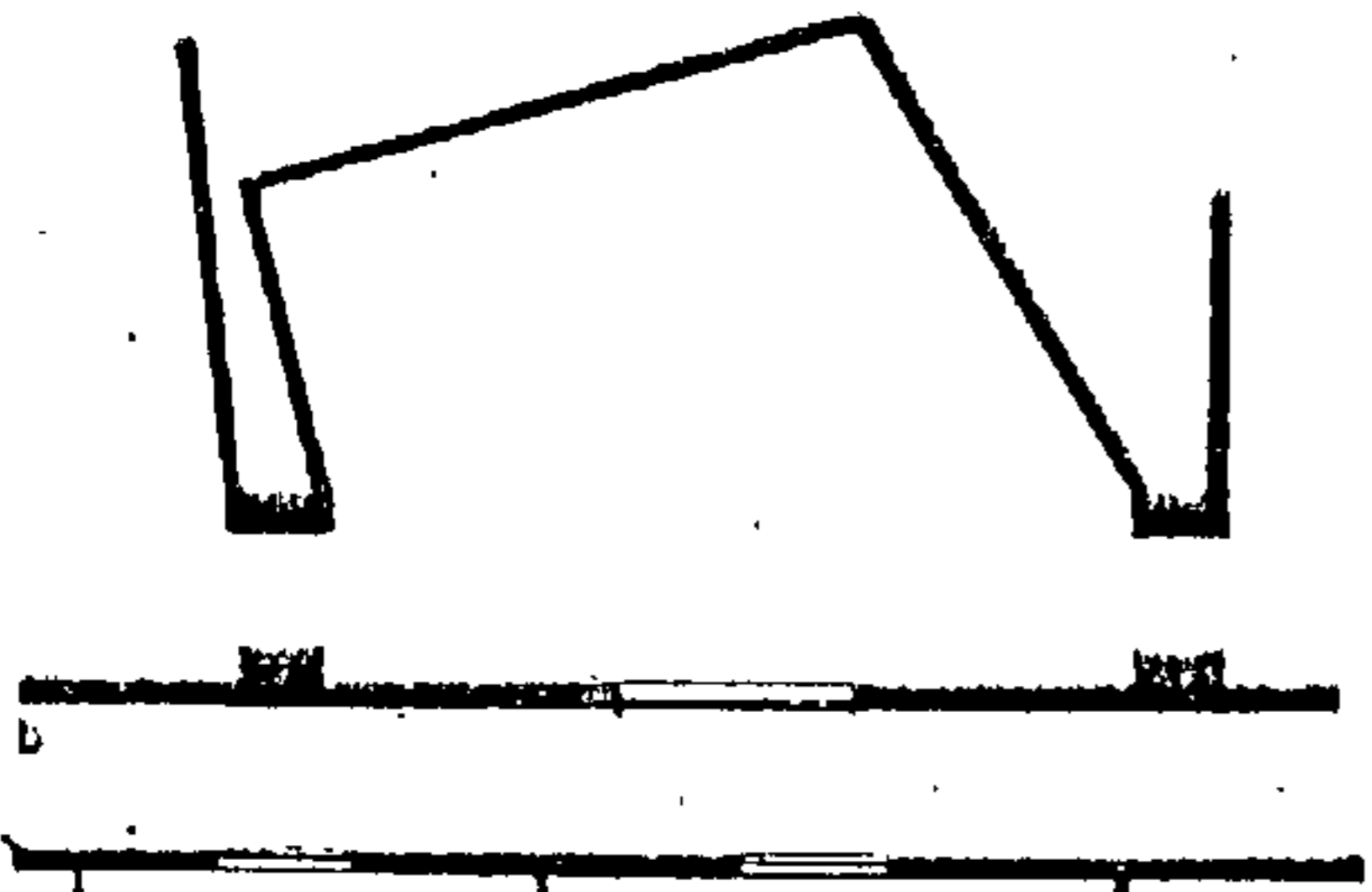
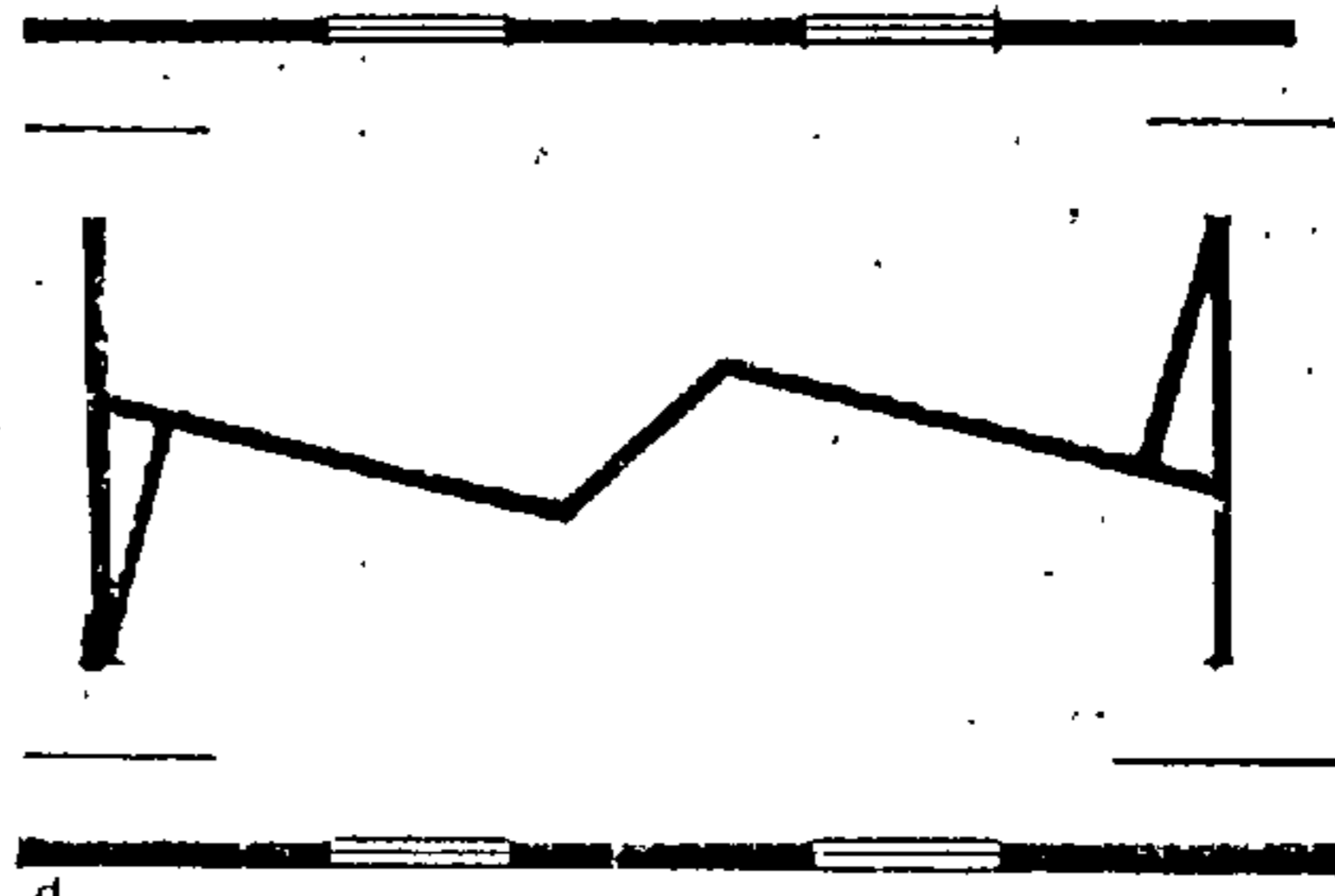
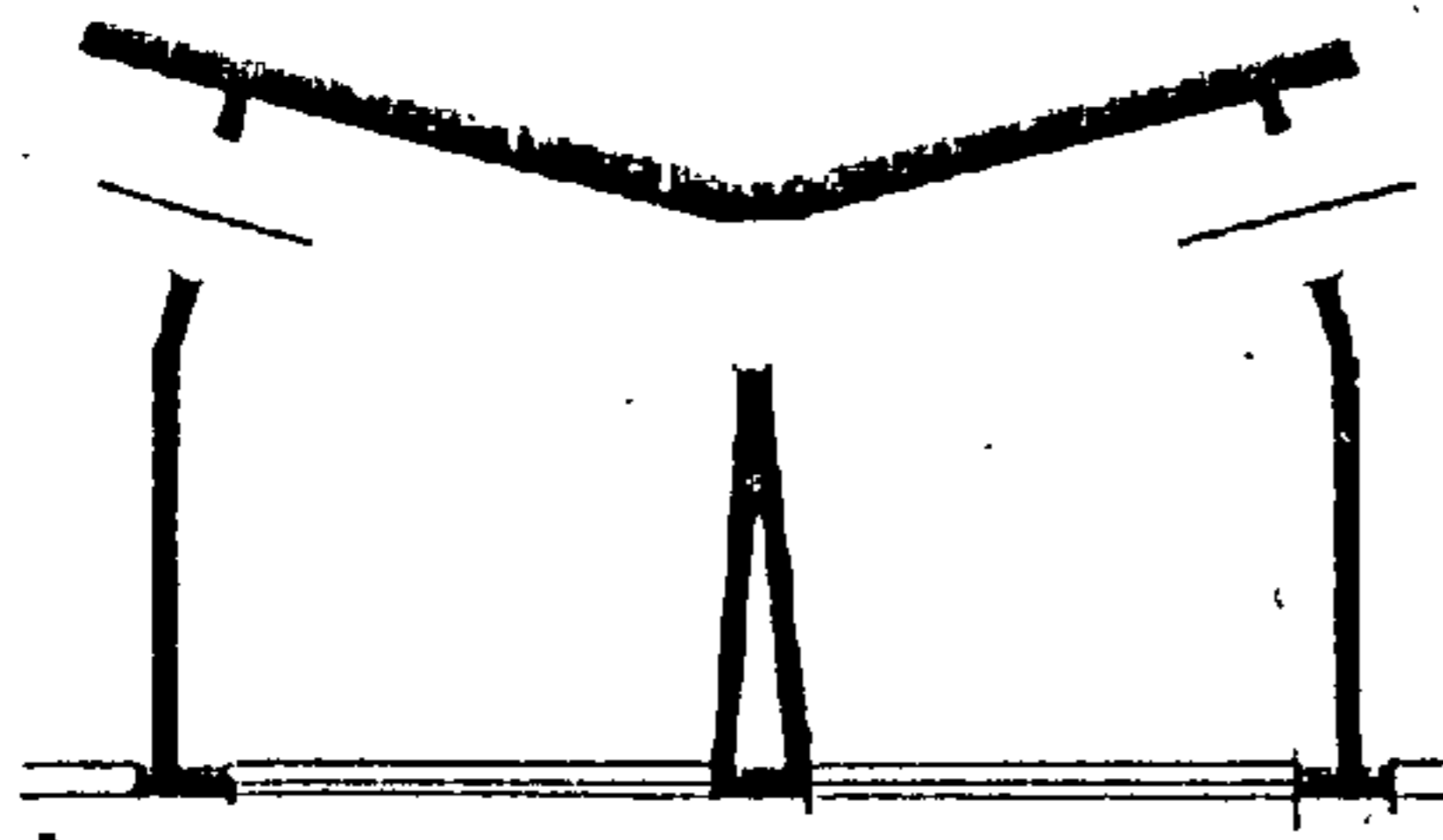
ผนังห้องแสดงแบบ บี แสดงให้เห็นการแบ่งซอยห้องแสดงภายในหลายๆ ห้องที่ติดต่อกัน มีทางออกทางเดียว แต่อาศัยการออกแบบภายในสามารถดึงผู้ชม ไปสู่ทิศทางที่ต้องการได้

ผนังห้องแบบ ซี และ คี แสดงให้เห็นการแบ่งซอยผนังห้องควยประตูทาง เข้าแบบต่างๆ หลักสำคัญในขั้นนี้ก็คือนำปลายห้องแสดงโล่งโดยผู้ชมมองเห็นทะลุ ห้องแสดงจากทางเข้าเท่านั้น วิธีการเช่นนี้สะดวกในการรักษาความปลอดภัย แต่ไม่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมแต่อย่างใด ทั้งยังเป็นภาระเร่งเร้าให้อุบัติเหตุ วัตถุอย่างรวกเร็วควยเข้าไป

ภาพผนังที่ 1 เป็นการแสดงให้เห็นประตูทางเข้าห้องแสดงที่นำไปหลายๆห้อง เหมาะสำหรับการจัดทำคู่มือหรือแผนภาพเขียน เพราะห้องแสดงบังคับผู้ชมให้ เรียงลำดับไปตั้งแต่ทางเข้า ส่วนรูปที่ 2-8 เป็นประตูเข้าออกคู่โดยการวางผนัง เป็น รูปคดงๆ เพื่อหลบผนังรูปสี่เหลี่ยมที่จำเจ เป็นการเปลี่ยนแปลงมุมมอง สำหรับผนัง รูปห้องแสดงที่ 8-15 มีการปักเชิงองค์ประกอบของห้องแสดงแบบต่างๆ ซึ่ง เน้นใน เรื่องการเคลื่อนไหวของผู้ชม ให้เห็นเรื่องราวเป็นตอน สำหรับภาพสุดท้ายคือผนัง

หมายเลข 16 นั้น คานชายเป็นผังพื้นชั้นล่าง ส่วนคานบนเป็นผังพื้นที่ 2 ของ
พิพิธภัณฑสถานมหาวิทยาลัยปรีณสคัน พึงสังเกตว่าการจัดผังห้องแสงภายในนั้นคือ
การประยุกต์ของหมายเลข 9-15 มาจัดทำขึ้นนั่นเอง

การจัดผังห้องแสงในภาพทั้งกล่าวนี้ แสดงให้เห็นการวางผังห้องแสงนั้น
ไม่จำเป็นว่าจะต้อง เป็นรูปสี่เหลี่ยมเสมอไป ช่างออกแบบอาจบิดเป็นรูปแบบใดหลาย
อย่าง ความเหมาะสมของเรื่องราว สภาพภูมิอากาศและทิศทางของแสง
ซึ่งจำเป็นจะต้อง เปลี่ยนผังห้องหลายๆแบบ เพื่อเป็นการ เปลี่ยนแปลงความจำเจของ
รูปแบบ และเรื่องราวของที่จัดแสง โดยไม่ต้องทำแผนป้ายประกาศ

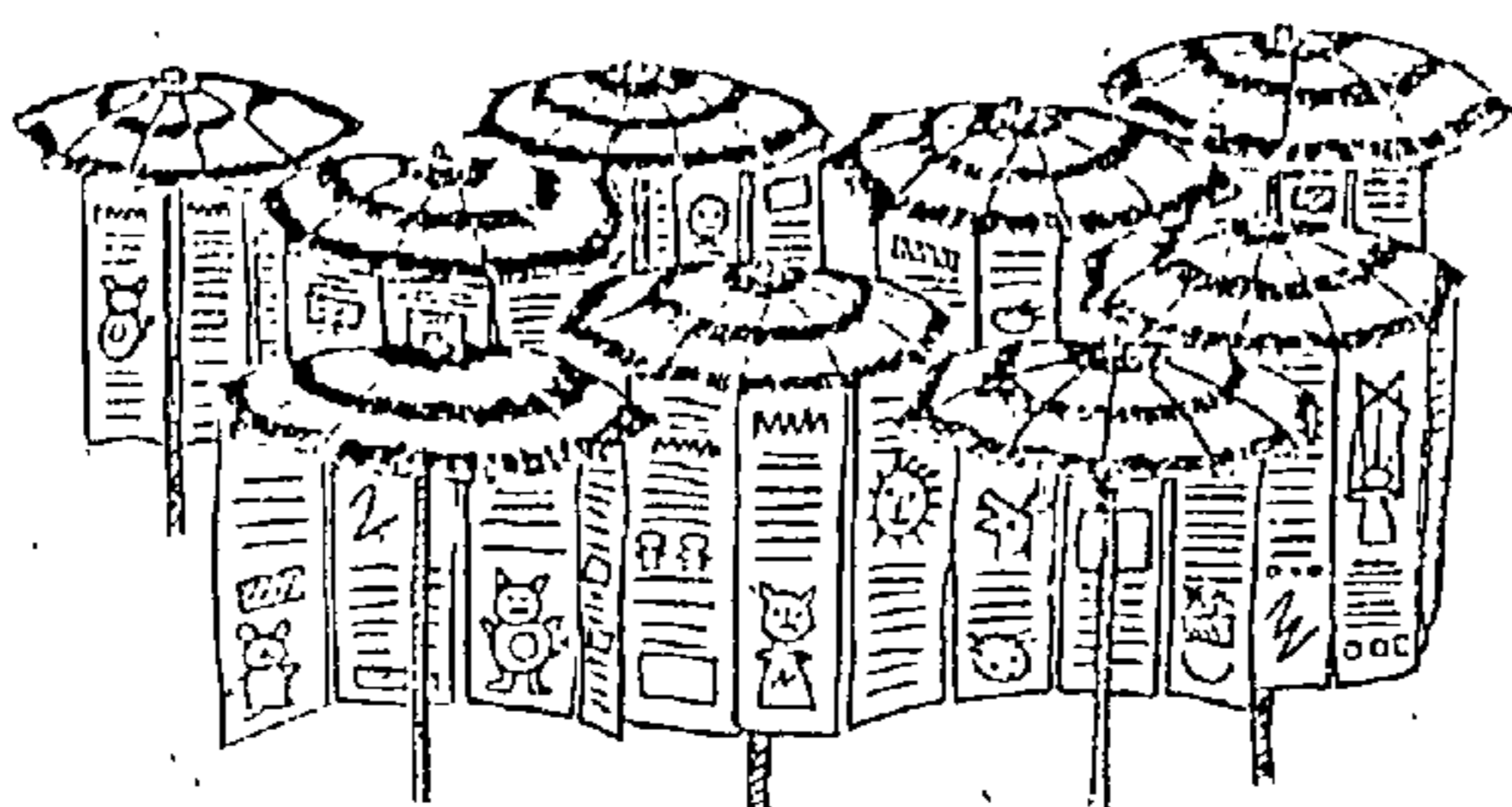
บทที่ 3

กระบวนการ

เนื่องจากเป็นการศึกษาการจัดนิทรรศการ เคลื่อนที่ของกลุ่มศิลปินชุมชนเพื่อเยาวชน "มายา" กระบวนการศึกษาจึงเป็นการสังเคราะห์วางแผน มีส่วนร่วมในการผลิตและดำเนินการจัดแสดง ตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน - 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 เป็นเวลา 2 เดือน ก็จะไต่ถลาบรรยายละเอียดและขั้นตอนของกระบวนการดังต่อไปนี้

เริ่มที่นิทรรศการเคลื่อนที่ ชื่อ "หุ่นเพียงเรียงเล่นๆ เป็นประโยชน์ใด" นี้ เป็นนิทรรศการภาคี ประมาณ 40 ชิ้น ออก-ประกอบสะดวก น้ำหนักเบา คัดตั้งใต้วงาย บนโครงสร้างของรมแมคาชายของ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 84" จำนวน 10 - 12 คัน ซึ่งชุมชนจะคอยจัดเตรียมไว้ในล่วงหน้า

จุดประสงค์ในการจัดนิทรรศการบนโครงสร้างรมแมคาชายของ เพื่อเป็นตัวอย่างความคิดสร้างสรรค์ของการนำวัสดุที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น มาพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดวิถีการใช้และวิถีการนำเสนอในแง่มุมอื่นๆเพิ่มขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย (Simplicity), ความเหมาะสม (Appropriate), ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และการผสมผสาน อย่างใกล้ชิดระหว่างคุณค่าทางศิลปะ (Artistic Level) และคุณค่าทางการศึกษา (Educational Value)

ภาพร่าง นิทรรศการบนโครงสร้างรมแมคาชายของ

ในกระบวนการผลิตอาจมีการปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ และเทคนิคบางอย่าง เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบและเงินทุนอย่างลงตัวเท่าที่จะเป็นไปได้จริง ซึ่งแบ่งกระบวนการผลิตเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ชั้นเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 - 1.1 แผ่นพลาสติกสีขาวขุ่น ขนาดปานกลาง กว้างน้อยกว่า 36" ยาว 56" สำหรับทำแผ่นป้ายนิทรรศการ
 - 1.2 ท่อสายโทรศัพท์ กว้างน้อยกว่า 40" สำหรับสอดแผ่นป้ายนิทรรศการเพื่อรับน้ำหนัก และเจาะรูเพื่อยึดระหว่างแผ่นป้ายนิทรรศการกับรม
 - 1.3 หางหวดทองเหลืองรูปตัว สำหรับแขวนท่อกับรม
 - 1.4 สีและหมึกพิมพ์บนพลาสติก เพื่อพิมพ์ลายและเนื้อหา
 - 1.5 คิว เบียงพิมพ์ภาษาไทยและอังกฤษโดยใช้มือ
2. ขั้นตอนการผลิต แบ่งออกได้เป็น ส่วนคือ
 - 2.1 เนื้องานนิทรรศการ
 - 2.2 รูปในนิทรรศการ
 - 2.3 วิทยุหรือบรรจุภัณฑ์นิทรรศการ เคลือบสี
 - 2.1 เนื้องานนิทรรศการ
 - 2.1.1 แบบร่างรูปแบบ และการวางตัวหนังสือของแผ่นป้ายนิทรรศการแต่ละแผ่น
 - 2.1.2 เย็บแผ่นพลาสติกให้มีช่องสำหรับสอดท่อ
 - 2.1.3 สกรีนตารางกานหนชายของแผ่นป้ายฯ เพื่อป้องกันความค่อเนื่องของเนื้อหาแต่ละแผ่น
 - 2.1.4 พิมพ์เนื้อหาหลัก โดยใช้นึกพิมพ์ และวิธีการ เบียงพิมพ์ด้วยมือ
 - 2.1.5 นำรูปจาก (2.2) มาจัดวางตามแบบร่าง เพื่อพิมพ์คำบรรยายใตภาพ
 - 2.1.6 หัวเรื่องใหญ่ ใช้วิธีการ stencil โดยสีสเปร

2.2 รูปในนิทรรศการ

- 2.2.1 คัดเลือกรูปเกี่ยวกับประวัติของการแสดงหุ่นตามเนื้อหาในนิทรรศการ จากหนังสือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และการสัมภาษณ์บุคคลที่ทำงาน กานตะครุฑ
- 2.2.2 คัดเลือก และจัดเตรียมหุ่นที่กลุ่มมาหา ใ้จัดทำขึ้นเพื่อถ่ายให้ได้ มีบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา
- 2.2.3 คัดเลือกรูปครั้งสุดท้ายเพื่อเรียบเรียง จัดลำดับลงในนิทรรศการอย่าง เหมาะสม
- 2.2.4 นำรูปที่คัดเลือกแล้วอัดขยายขนาดกว้าง 8" ยาว 10" พร้อมทั้งอัด พลาสติคเพื่อความคงทน
- 2.2.5 นำรูปทั้งหมดทดลองประกอบกับแผนป้ายนิทรรศการ โดยใช้มุมคิกรูป เป็นตัวกำหนดขอบเขตและคิกระเคาะขาว ระหว่างรูปกับแผนป้าย นิทรรศการ เพราะสามารถติดและดึงออกง่ายเวลาเก็บ

2.3 หีบห่อบรรจุนิทรรศการเคลื่อนที่

- 2.3.1 กระจาณาบรรจุแผนป้ายนิทรรศการขนาดยาว 45" รัศมี 4"
- 2.3.2 กระจาณาบรรจุห่อแขวนนิทรรศการขนาดยาว 45" รัศมี 6"
- 2.3.3 กระจาณาเก็บทางสำหรับใส่รูป วัสดุอุปกรณ์ซ่อมแซมนิทรรศการ

3. ข้อกำหนดในการจัดแสดง

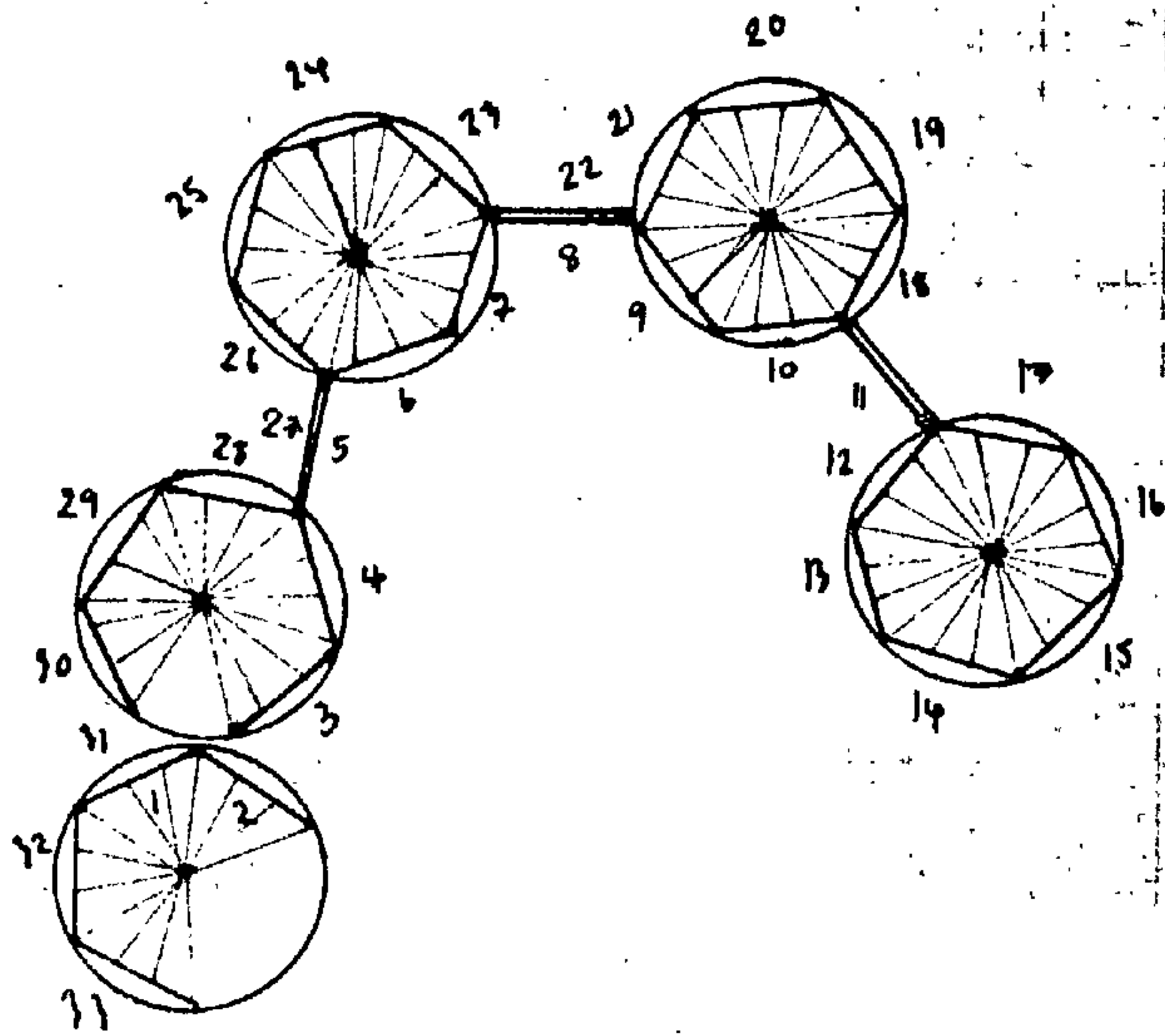
สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานการศึกษาที่เป็นพื้นที่จัดแสดงสามารถ รับผิดชอบการจัดหาอุปกรณ์ การเตรียมการ เหล่านี้ได้

อุปกรณ์ รมแมคตาข่ายของ หรือรมโลก หรือรมเปบซี สูง 2.40 เมตรพร้อม ฐานตั้ง (แบบตั้งหลอบน หรือเหล็กคัท หรือยางรถยนต์หลอบน)จำนวน 10 -12 ชุด

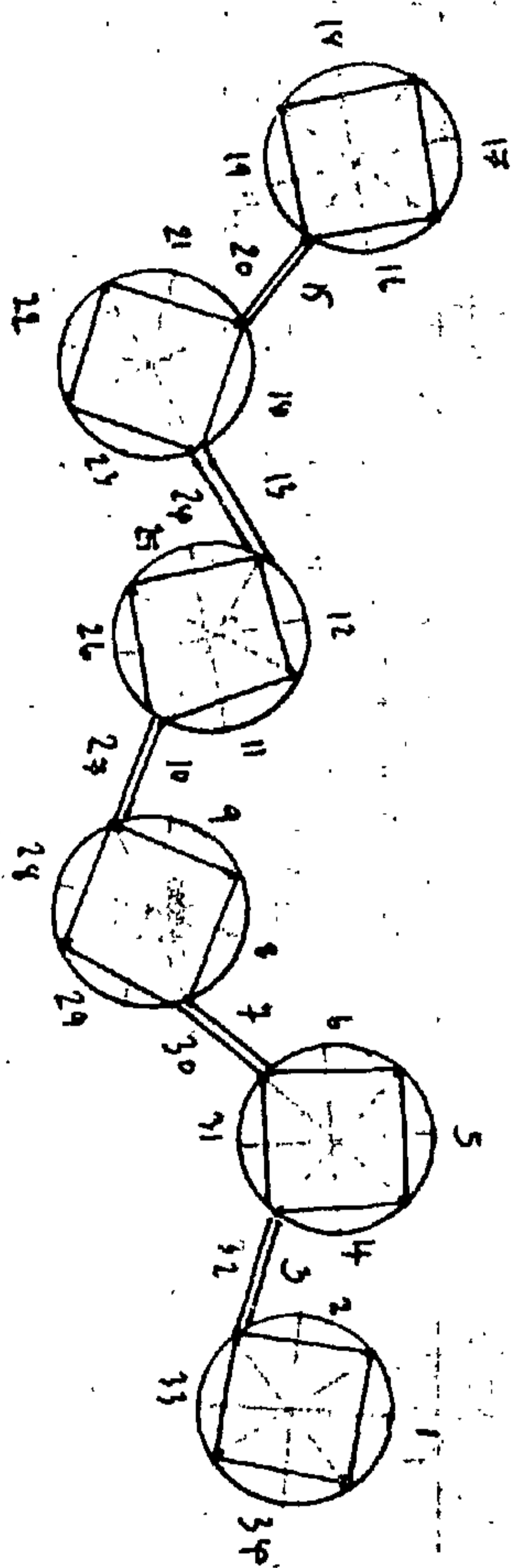
สถานที่ ห้องแสดงนิทรรศการรวม ขนาดประมาณ 150 ตารางเมตร เป็น
 อย่างต่ำ สะอาด สงบ มีอากาศถ่ายเทสะดวกมีแสงไฟพอเหมาะ และมีแหล่งจ่ายไฟ
 ฟ้าหลายจุดภายในห้อง จำนวน 1 ห้อง หรือ บริเวณกลางแจ้ง เป็นจุดยึดลม สภาพ
 พื้นปูนหรือพื้นหินที่ปรับระดับสม่ำเสมอ ขนาดพอกับห้องแสดง

การประชาสัมพันธ์ ทางกลุ่มศิรปรัชนิธรรมเพื่อเยาวชน "มายา" เป็นผู้
 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดนิทรรศการ และสัมมนาการสอนเชิงปฏิบัติการครั้ง
 นี้ โดยผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆในท้องถิ่น และเผยแพร่โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์
 ต่อพื้นที่จากส่วนกลางในทุกระยะ คือ ก่อน, ระหว่างการจัดแสดงและหลังการจัด
 นิทรรศการ เพื่อโฆษณานิทรรศการ เคลื่อนที่ชุดต่อไปในปีหน้า

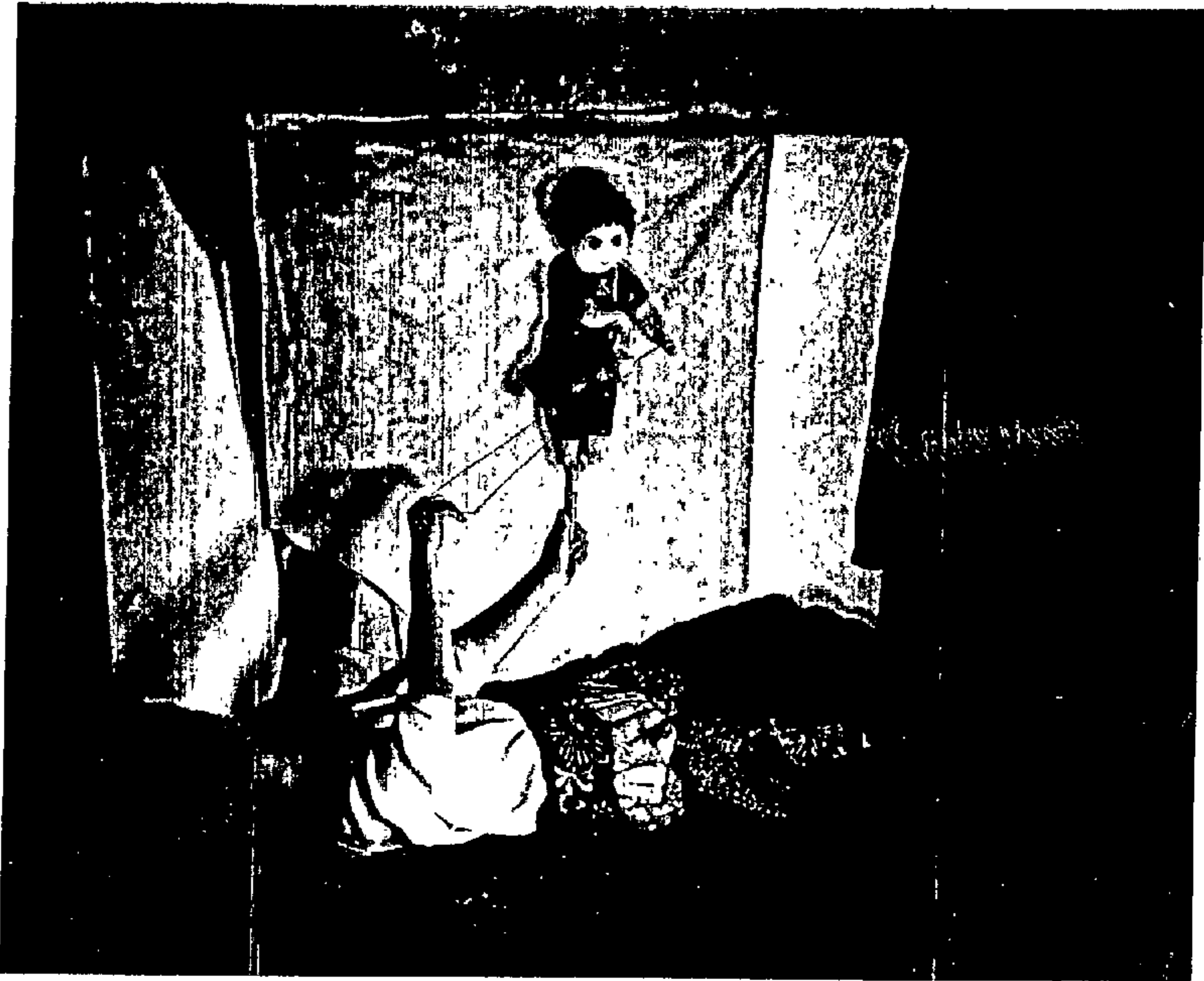
ระยะเวลาในการจัดแสดง แต่ละพื้นที่มีกำหนด 2 วัน หรือมากกว่าแล้ว
 แตกกรณี เวลา 9.00 - 17:00 น. โดยที่นิทรรศการจะติดตั้งและจัดเก็บทุกวัน

แผนผังการจัดนิทรรศการ โดยไซรมแมคคา จำนวน 5 ชุด

แผนผังการจัดนิทรรศการโดยใช้รมโลก หรือ
รมเปบซี จำนวน 6 ชุด

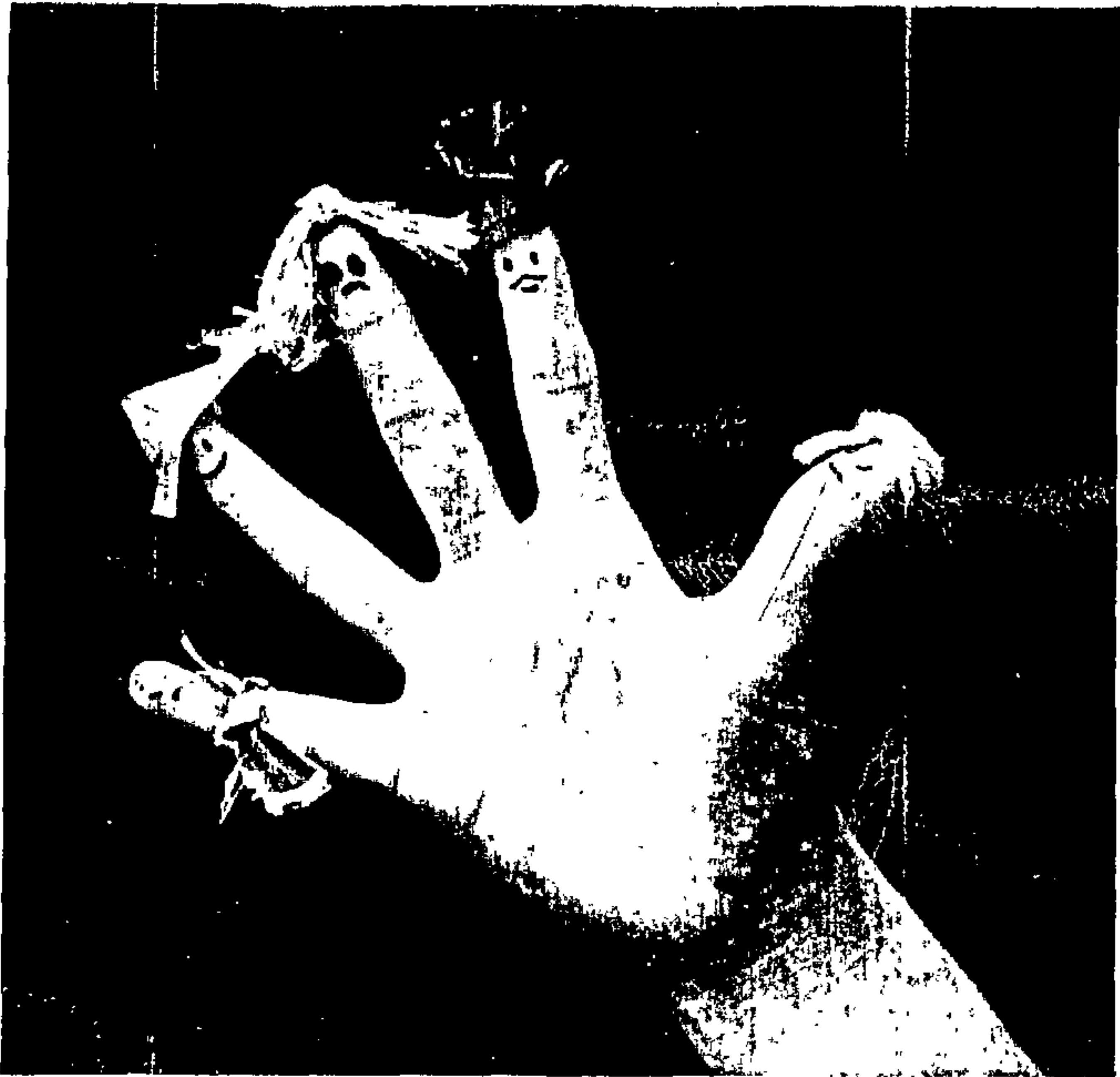
1. เบื้องหลังการถ่ายรูปหุ่นชนิดต่างๆที่ลงในเนื้อหาของนิทรรศการ

2. การจัดทำ และผลิตหุ่นอย่างง่าย เพื่อประกอบ
การ เสาะนิทานและการสอนในชั้นเรียน :

3. หนูแดงกับหนูขาว หนูนี้ไว้ระกิบพัฒนาการ ที่
 ไซยา เบ็บกิดกับถุงมือสำหรับ เชิดเล่นได้อย่าง
 สนุกสนาน

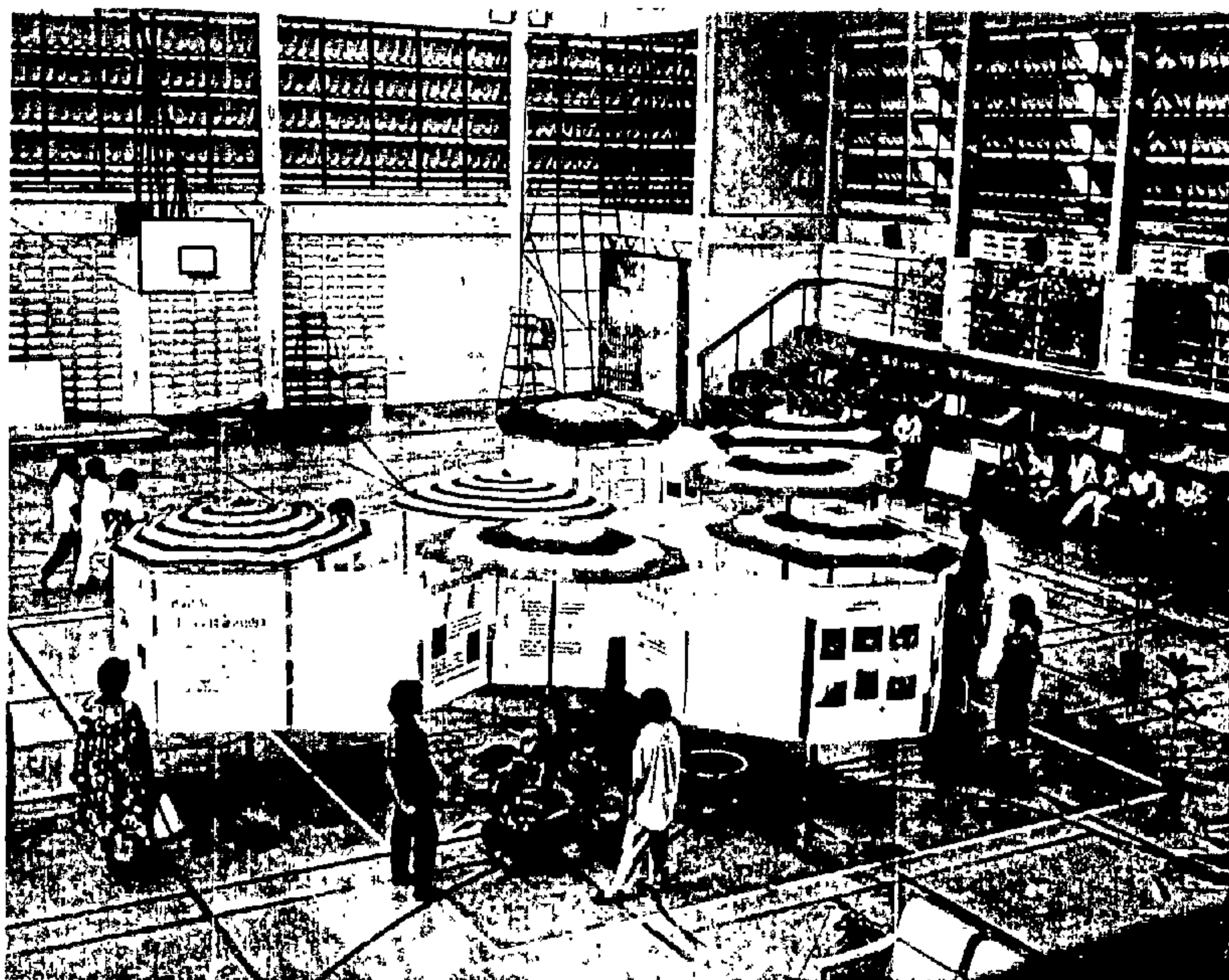
4.5 ฟีนอง เป็นหุ่นนักรบระดับพื้นฐาน. ผลิตรายๆ เพียงแค่
 ตกแต่งนิ้วควายตา, เชือก หรือกระดาษหลากสีให้มีความ
 หมายถึง เขียนหน้าตาเท่านั้น 5 ฟีนองก็มีชีวิตและเล่นได้
 แล้ว

5. การบรรยายใ้ภาพ โดยใช้เทคนิคการเรียงพิมพ์
ด้วยมือ ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการกะระยะและ
ความรวดเร็ว เป็นอย่างมาก

6. การเตรียมตัว เรียงและหมักพิมพ์ ต้องใช้ความไวในการ
เรียงเรียงอักษรให้เป็นคำ (ประสมคำ) และคอยเติม
หมึกไม้ให้แห้ง เพื่อเนื้อหาที่มีสีสม่ำเสมอ

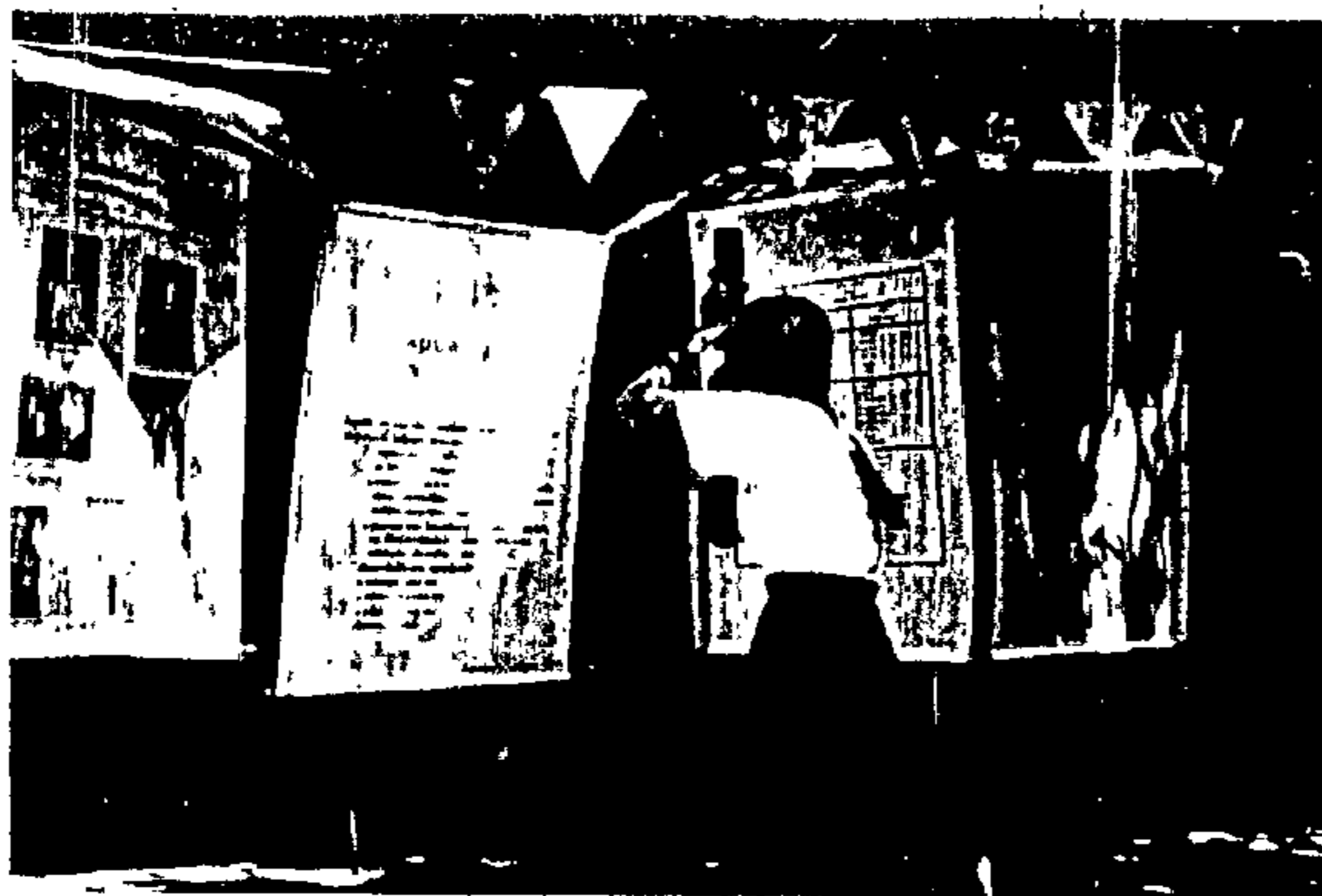
๗. วิทยาลัยครู เพชรบุรีวิทยาลัยสงครณี เป็นจุดแรกในการจัดกิจกรรมรศ-
 การเคลื่อนที่เรื่อง "ทุน เพียงเรึงเล่นตาเป็นประโยชน์ใด" ในโรง
 พลศึกษา วันที่ 5-6 มิถุนายน พ.ศ. 2530

8. การติดตั้งแผนป้ายนิทรรศการกับร่มเป็บชื้ออย่างสะดวกและรวดเร็ว เวลาเช้า 6.30-7.30 น.

9. นักเรียนมัธยมกำลัง เก็บข้อมูล เพื่อทำรายงาน เกี่ยวกับละครหุ่น เพื่อการศึกษา

10. นักศึกษากำลังถ่ายรูปเพื่อประกอบรายงาน

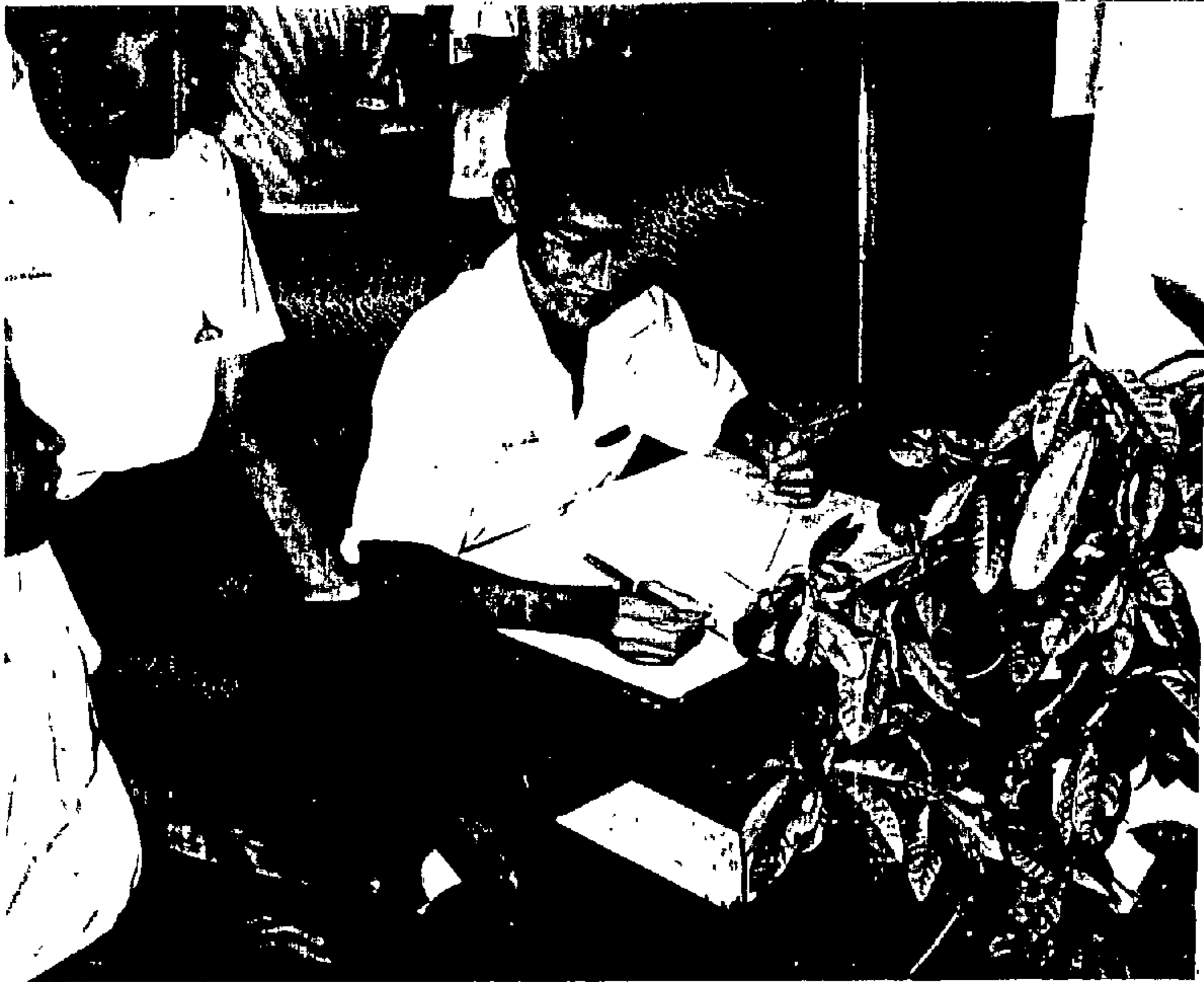
นิทรรศการเคลื่อนที่ ที่สนามมารดาภิรมย์ เปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานที่ที่ไปอย่าง
มีเสน่ห์ทั้งภายในและภายนอก

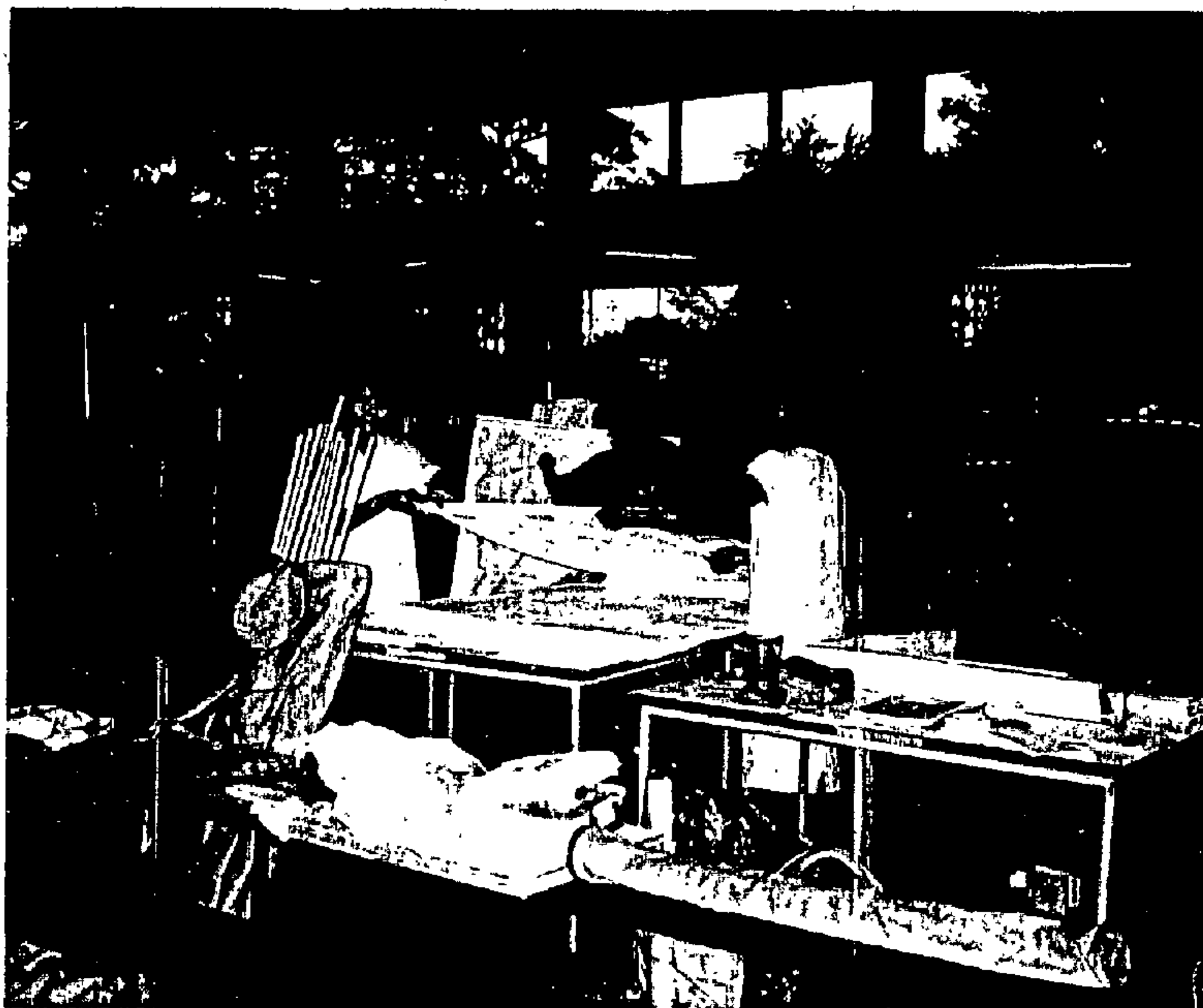
11. จัดกลางแจ้งบริเวณศูนย์สารนิเทศ วิทยาลัยครู
นครปฐม วันที่ 11 - 12 มิถุนายน พ.ศ. 2530

12. จัดในห้องประชุมโรงแรมไทยไฮเต็ล

13. นักเรียนกำลังแสดงความคิดเห็นหลังจากที่ได้ชมนิทรรศการเคลื่อน
ที่ " หุ่น เพียง เรือง เล่น ฤา เป็น ประโยชน์ โດ "

14. ทจธ จักเก็บแผนป้ายนิทรรศการอย่างเป็นระบบตั้งแต่

1. ปลกรปจากแผนป้าย

2. ดอคทอรับนำหนักแผนป้ายากานลาง

3. ปลคแผนป้ายาพรอมจักเรียงอยาง เรียบรอม

4. บรรจุลงกระเป่าผ้าที่ฉานการออกแบบ เพื่อความสะดวกสบาย
ในการขนย้าย

บทที่ 4

ผลและสรุป

จากประสบการณ์การฝึกงานกับกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน "มายา" ในโครงการ หน่วยฝึกอบรมวิธีวิชาการสอนเคลื่อนที่ (Mobile Teaching Technique Training Unit Programme) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 ส่วน คือ

1. กิจกรรมหน่วยสื่อการสอน (Teaching Package)

ประกอบด้วย นิทรรศการเคลื่อนที่ (Travelling Exhibition) เรื่อง "ทุน เพียงเริงเด่นๆ เป็นประโยชน์โต" พร้อมสื่อการสอน เช่น สไลด์ และแถบบันทึก ภาพการศึกษา ที่ลอกคล่องกับนิทรรศการ เพื่อจัดการแสดงนิทรรศการให้กับบุคลากรทางการศึกษาระดับท้องถิ่น, นักศึกษา, ผู้สนใจทั่วไปได้ชม เป็นเวลา 2 วันในพื้นที่หนึ่ง ๆ

2. กิจกรรมหน่วยสัมมนาการสอนเชิงปฏิบัติการ (Teaching Seminar)

ประกอบด้วย การสัมมนาแบบคู่ขนาน (Parallel Seminar) ในหลาย ๆ เนื้อหา พร้อม ๆ กัน จำนวน 320 ครั้ง ระยะเวลาไป 20 พื้นที่ในแต่ละปี โดยรับผู้เข้าร่วมสัมมนา ใกล้เคียง 12,000 - 19,200 คน เนื้อหาของการสัมมนามุ่งให้ครอบคลุมการวางแผน, การผลิต, และการใช้ ตลอดจนการประเมินผลการจัดการศึกษาในหัวข้อเรื่องนั้น ๆ อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชนในประเทศไทย

ข้าพเจ้าได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรม 1. ด้านนิทรรศการเคลื่อนที่ ซึ่งเป็น ส่วนที่ทั้งใจมาศึกษาศิลปวัฒนธรรม 400 วิทยาลัยพิเศษโดยเฉพาะ ซึ่งที่ได้รับจากการฝึกงาน ในครั้งนี้คือกระบวนการสร้างสรรค์ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของนิทรรศการเคลื่อนที่ ซึ่งตั้งอยู่บน พื้นฐานท้องถิ่นไทย อันเรียบง่ายอย่างกลมกลืน นอกจากนี้ประสบการณ์การทำงานเป็นทีมที่ ต้องระยะเวลาไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยกัน ในช่วงเวลาเกือบ 2 เดือน ได้สอนให้ข้าพเจ้า ตระหนักในคุณค่าความรับผิดชอบ และการเอาใจใส่กันและกันของผู้ร่วมงานตลอดจนรายละเอียด เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ละเลยไม่ได้ ผลของการฝึกงานในครั้งนี้จึงทำให้ข้าพเจ้ามีพลังที่จะศึกษา และทำงานต่อไปในอนาคต

สรุป

นิทรรศการเคลื่อนที่ เรื่อง "หนูน้อยเพียงเร่ใจเล่นตุ๊กตาเป็นประโยชน์ใด"

1. เป็นนิทรรศการเคลื่อนที่ที่ได้รับการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ทั้งภายในอาคารและกลางแจ้ง
2. ประกอบง่าย รวดเร็ว และสะดวกในการขนย้าย
3. เป็นนิทรรศการเปิดสำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยผ่านการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า

บรรณานุกรม

กลุ่มศิลปวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน "มายา" (2530) จดหมายข่าว "มายา" 4(10)

วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร (ม.ป.ป.) พระภิกษุรรมนุษย์กับสภาพแวดล้อม กรุงเทพฯ

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาออกโรงเรียน, กรม, กระทรวงศึกษาธิการ (2528) ศูนย์บริภัณฑ์เพื่อการศึกษา

โรงพิมพ์การศาสนา

นิคม มุสิกคามะ กุลพันธ์ภา จันทรโพธิ์ศรี และมนตรีกัน ท่วมเจริญ (ม.ป.ป.)

วิชาการพิพิธภัณฑ กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช

เชื่อม อนันตคานท์ (ม.ป.ป.) การออกแบบผังบริเวณ กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช